

METAFORUM

NORSK FORENING FOR FAMILIETERAPI

DEN 8. NORDISKE KONGRESS I FAMILIETERAPI
The 8th Nordic Family Therapy Congress

Vind og bølger **FAMILIE OG IDENTITET I FORANDRING**

Bergen
27.–30. august
2008

M E T A F O R U M

Medlemsblad for Norsk forening for familierapi NFFT

Utgis normalt fire ganger pr. år (januar, april, august, november)

med deadline den femtende i måneden før planlagt utgivelse (for augustnr. 15. juni).

NORSK FORENING FOR FAMILIETERAPI, Markveien 23, 0554 Oslo

Tlf: 22 71 75 05 fax 22 71 84 65, mail: nfft@nfft.no Bankkonto: 7874 05 96348 *

Forretn.fører: Pål Abrahamsen, webside: www.nfft.no

METAFORUMS REDAKSJON:

Kari Yvonne Kjølås Sykehuset Buskerud HF Ruspol. PUT,
(redaktør) Haugesgt. 89 A, 3019 Drammen

Tlf: 32 86 17 00 fax 32 86 17 01

mail: kariyk@online.no /

Kari.Yvonne.Kjolas@nfft.no

Pål Abrahamsen Seilduksinstituttet AS Markveien 23, 0554 Oslo

(redaktør) Tlf: 22 71 75 05 fax 22 71 84 65

mail: Pal.Abrahamsen@nfft.no

STYRET:

Hans Christian Michaelsen (leder)

Stiftelsen LEON, Kirkeveien 64 A, 0364 Oslo

Tlf: 22 69 84 80 mail: Hans.Christian.Michaelsen@nfft.no

Anne Andersen

R.BUP Øst og Sør, Postboks 23 Tåsen, 0801 Oslo

Tlf: 22028942 mob.99379908 mail: Anne.Andersen@nfft.no

Randi Bagge

Diavett, Diakonhjemmet, 0370 Oslo

Tlf: 22 45 18 49 mail: Randi.Bagge@nfft.no

Liv Ristvedt

Sykehuset Buskerud HF, BUPA, Ungdomsenheten, Valbrottnv 23, 3024 Drammen

Tlf: 32 86 19 50 fax 32 86 19 51 mail: Liv.Ristvedt@nfft.no

Andreas Owe

Selvstendig praksis: *Oss Imellom*

Tlf: 93 08 03 73 mail: Andreas.Owe@nfft.no

Pål Erik Carlin (varamedl.)

Haug skole og ressursenter, Haugtunveien 3, 1356 Bekkestua

Tlf: 67164024 Mob: 93047259 mail: Paal.Erik.Carlin@nfft.no

Signe Blindheim (varamedl)

Familierådgivningsgruppen i Oslo og Akershus, Postboks 2552 Solli, 0202 Oslo

Tlf: 93 00 14 62 mail: Signe.Blindheim@nfft.no

Suzanne Walther (varamedl)

Familievernkontoret Sarpsborg, Torvet 4/6, 1706 Sarpsborg

Tlf: 69 13 38 20 mail: Suzanne.Walther@nfft.no

Medlemskap i NFFT

kr. 650,- pr år.

Inkludert i prisen er 4
nummer av tidsskriftet
FOKUS PÅ FAMILIEN

og 4 nr. av
medlemsbladet

Metaforum

samt rabatter på
foreningens og andre
arrangementer.

Bankkontonummer
øverst på denne siden *

ANNONSER TIL METAFORUM

Vi tar gjerne imot annonser om det som skjer innen feltet, som kurs, seminarer, ledige stillinger, bokannonser, viktige begivenheter og hva det ellers måtte være. Prisen er: ¼ side kr. 1000,- og 1/1 side kr. 3000,-. Annonser for kurs med rabatt for NFFTs medlemmer er gratis.

Send teksten på e-post eller pr. post.

Frister og adresser står øverst på denne siden.

Forside:

Eldbjørg Ribe

Tegning til Nordisk

kongress 2008 (1 av 3)

REDAKSJONENS RØST:

Det dufter av markjordbær over hele tomte her i disse høysommerdager og kvelder. Jeg bruker nemlig denne villige veksten som bunndekkplante flere steder i hagen - til glede og nytte. Lavendlene springer også ut nå og blander duft med de aromatiske bærene - og med alt det andre som anger i julinatten. Som i en symfoni der instrumentene utfyller og utdyper hverandre, og glir over i en nesten fullkommen enhet - der det er vanskelig å skille delene fra helheten. En sommernatts virkelighet - til å ta frem i kjøligere tider. Duftminnene er essensielle, har vi lært, og lagres dypt. En plutselig duft kan bringe frem serier av glemte minner.

Tankerekken får meg til å tenke på et lite dikt fra for lenge siden - som jeg gjerne deler nå:

FORRÅD

JEG SAMLET VAKRE ØYEBLIKK
SOM PERLER PÅ SILKETRÅD
OG ALLE DE GODE ORD JEG FIKK
BLE TREDD SOM JORDBÆR PÅ STRÅ -
JEG SANKET DEM LANGS
DE VEIER JEG GIKK
- JEG LEVER AV DEM NÅ.

I dette nummeret av Metaforum vil dere se at vi minnes Tom Andersen på mange ulike måter. Hans plutselige bortgang kom som et sjokk på oss før sommeren. Flere av oss, fra fagfeltet, deltok i begravelsen - og det var mange som fant veien til minnestunden på kafé Frölich etterpå. Det var fint å samles der og dele tanker, følelser og minner om Tom.

Sommeren har hatt sine faglige begivenheter, bl.a: Risør-seminaret i juni, det 20. i rekken - og antagelig det siste, i hvert fall i den formen det til nå har hatt. Vi håper dette hyggelige sommerinnslaget vil kunne

fortsette. Men mer om dette i neste nummer. Tett etter fulgte Narrativ kongress i Kristiansand. Et mangfoldig arrangement som det kan leses utdrag fra i dette bladet. Juniseminaret i Nord Norge har vi ikke fått noe referat fra, men tar gjerne imot til neste nummer - og fra andre begivenheter som vi ikke har fått med oss. (Deadline 15 okt.).

Vi ser fremover: Vedlagt dette nummeret er to foldere: Første innkalling til Nordisk kongress i Bergen høsten 2008 og invitasjon til førjusseminaret i Gamle Logen i Oslo, des. 2007 - med Haldor Øvreide.

Når det gjelder kongressen i Bergen inviteres dere nå til å sende inn forhåndspåmelding av faglige bidrag og forslag til andre innslag. NB: Frist 10.10.2007.

Og dermed hadde vi plutselig forflyttet oss til jul - og videre til neste høst på et øyeblikk.

Vi skal vel først rette blikket mot den tiden som er, for sommeren er ikke over når dette bladet kommer ut til dere, selv om høysommeren har gått over til sensommer, og melankoliens tid snart står for døren.

Melankoli; et vakkert ord forresten, som minner om vemod - og høst. En naturlig følelse å erfare når noe er over; En ferie, en sommer, en forhåpning, et forhold, en prestasjon, en drøm. Det kan være så mangt som endrer seg eller tar slutt - og noen ganger et helt liv.

Jeg slutter meg til boktittelen til en av Françoise Sagans romaner: *Vel møtt vemod*.

Så nyt de godene som er igjen av sommeren - til fulle, og lagre minnene.

De kan komme godt med.

Med gode ønsker fra *Kari Yvonne*

LEDER:

SOMMERFUGLVINGER

Kofi Annan snakket om sommerfugleeffekten i Oslo Spektrum i mai. Det er denne, kanskje banale, ideen at en sommerfugls vingeslag kan endre verdens gang. Den skaper en liten bevegelse, det ene kan føre til det andre, og før vi vet ordet av det er det orkan på den andre siden av kloden. Det lille kan bli til det helt store, når alt henger sammen med alt.

Det får meg til å tenke på Ernst Orvils dikt «**Relativitet**»:

Når kanonene drønner
ute i Rakke,
flytter sommerfuglen
til en ny blomst.

Eller fra sommerfuglens side
sett: Når sommerfuglen flytter
til en ny blomst,
drønner kanonene i Rakke.

Det var ikke mange sommerfugler på Sørlandet i år. Vi får håpe det var flere i nord. Snegler var det desto mer av, både de sorte glinsende og de fra Iberiahalvøya. De gnagde seg mette i alt det fuktige grønne, mens dagene sneglet seg videre. Enn om de heller hadde puppet seg og fløyet forvandlet opp fra steinene, som skjøre fargerike blaff. Er det snegler eller sommerfugler som skal forandre verden? Eller er det engler? Jeg synes jeg så dem også i sommer, i hvite nattskjorter fykende over mønet på utedoen. Det hender så mangt, så hvorfor ikke? I alle fall var det mye vind og bølger, både ute og inne, menneskeskapt eller sommerfuglskapt eller kanskje begge deler. Det setter tankene i sving om alle de små og store sammenhengene vi er del av, som vi påvirker og påvirkes av, og vi spør om det er oss gitt å skape forandringer, om vi kan få til å spore av og gå nye veier?

Bill Clinton snakket om det i sin tale i Spektrum: "Our common interests are more important than our interesting differences. We must seek more partners than enemies. Our common humanity is the most important reality to us all."

Han snakket om våre fellesskap snarere enn om å markere forskjeller. Og jeg begynte igjen å tro at et enkelt menneske kan gjøre en forskjell, store forskjeller, på godt og på vondt.

Clinton viste også til et afrikansk ord, "Ubuntu", som i Afrika går for å være en måte å være i verden på. Det betyr: "I am, - because you are". Og svaret på denne hilsenen er ofte: "I see you". En vakrere måte å møte mennesker på, finnes vel ikke, utbrøt Clinton begeistret.

Jeg kunne ikke unngå å tenke at en bedre karakteristikk av Tom Andersen, som døde 15. mai, kan knapt formuleres. Han var slik i verden. Og han skapte store forskjeller, som nettopp som sommerfuglens milde vingeslag vil fortsette å endre livsvilkår for svært mange mennesker, også på den andre siden av kloden. Å lese de mange personlige hilsener som stadig kommer inn til Tom Andersens kondolanseprotokoll på NFFTs hjemmesider, er å oppleve disse forskjellenes betydning og samtidig hvor lite forskjell det er på oss mennesker, hvor enn i verden vi bor. Vi er i sannhet i samme båt når det gjelder våre dypeste lengsler og behov, våre felles interesser er virkelig viktigere enn det som skiller oss, og vi skal alle dele denne lille kloden.

Vi deler den bl.a. gjennom Internett, som gjør verden enda mindre, og uten dette medium hadde vi ikke vært i stand til å dele tanker og følelser ved Toms bortgang på denne måten.

Vi er derfor glade og stolte over å ha brukt ressurser på å fornye NFFTs hjemmesider, som nå viser utviklingen som skjer i foreningen. Vi ønsker og håper at medlemmer vil bruke de nye hjemmesidene interaktivt til både å hente og bringe informasjon og synspunkter. Hvert medlem får nå sin egen side, sin egen plass i fellesskapet. Skriv deg inn der, så blir du registrert, og vær vel møtt!

Selv om våre fag handler om både brudd og sammenhenger, er det gjerne det siste vi søker å finne mening gjennom. Derfor tiltaler sommerfugleeffekten oss. Den gir håp, og hver enkelt av oss betyr noe. Vind og bølger har også sin sirkularitet og sine spiraleffekter; vi gleder oss til Bergen i 2008, om enn sommeren i sør gav full dose i år.

Men brudd kan oppleves meningsløse og uten sammenheng. De gir oss følelse av tap og tomrom. Likevel, det er der nytt liv oppstår. Inne i det tomme rommet finnes det nye rommet. Der er det også en sommerfugl, om vi ser etter.

Hans Chr. Michaelsen

KRISTIANSAND juni 2007:

Den 8.

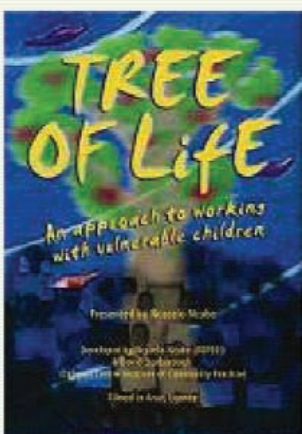
Internasjonale kongress i narrativ terapi og community work.

Geir Lundby og Michael White

Kor i plenussalen på åpningen.

DVD fra prosjektet 'The Tree of Life: An approach to working with vulnerable children' by Ncazelo Ncube

Fra en ukes narrativ kongress, med pre- post- og hoveddel.

Tilbakeblikk ved *Kari Yvonne Kjolås*

Natt-tog til Kristiansand for å delta på kongressens tre dagers hovedsamling. Kupeen er hovedsakelig fylt av skoleelever og studenter på vei hjem til sommerferie – så det ble lite søvn å få. Kristiansand tar morgenfriskt imot en litt forhutlet reisende - med sol og sjøluft. Det blir tid til en ørliten lur på hotellet før det hele er i gang. Vi møter kjente til frokost. Mange har allerede vært her i flere dager, og var godt fornøyde med preseminarene, med Michael White, Geir Lundby og Anne Katrine Løge, og Just therapy group, så vidt jeg registrerte av tilbakemeldingene fra de jeg snakket med.

Dag 1. Første plenum

Vel innregistret og på plass i plenumsalen: Over 600 deltagere. Forsamlingen ønskes velkommen av representanter for Dulwich senter – og videre med velkommen til Norge innslag fra den sørlige delen av landet og fra det samiske folk i nord, med responser fra Indigenous Australia, Maori og Samoa, og fra Romanifolket, med sang, joik og bilder. Mangfoldig og inkluderende settes det en tone i kongressens ånd.

Deretter holder Geir Lundby en informativ og morsom velkomsttale om nordmenn og det norske folks tilblivelse og utvikling - fra siste istid til i dag. Et resymé med innslag fra, myter, sagn og virkelighet. Svært godt mottatt.

”The tree of Life” er første keynote. En berørende beretning ved Neazelo Ncube fra Zimbabwe. Fargesterk står hun der og forteller om arbeidet med barn og familier som er rammet av aids, om metoder i arbeidet med disse sårbare barna, om å bli synlig, om feiring av ulikheter, og om tilnærmingen til narrativ praksis.

Hun forteller om det krevende arbeidet det har vært å være vitne til barnas historier - med så mange tap og så uendelig mye savn og fortvilelse, og at hun etter hvert følte at hun holdt på å drukne i dette havet av sorg og savn – og fant det vanskelig å møte all denne lidelsen på en konstruktiv måte. På denne tiden (2003) var hun på et seminar med Michael White – og, som hun sier, fikk lyst til å rope halleluja! Her var redskapene hun hadde lett etter. Etter hvert tok hun mot til seg og ba om et møte med MW – og han sa ja til å komme dit å hjelpe til. Det ble et vendepunkt som ga grunnlag for metoden *The tree of life*.

Hun beskriver metoden og viser bilder av barna mens de tegner og forteller. Det fokuseres på alle treets deler:

Cheryl White, i midten. representant for ledelsen ved Dulwich Center, åpnet konferansen.

Hans Christian Michaelsen i samtale under en av pausene.

David Denborough, redaktør for Dulwich Cente, ledet store deler av konferansen

Grunnen der det vokste/vokser, røttene historie, stammen, årringene, kraften som stiger til grener og blader. Alt har en sammenheng og en historie å fortelle, om den enkelte, om levende og døde familiemedlemmer og om forfedre og slekt.

Den narrative tilnærmingen ga mulighet å lete etter erfaringer verd å minnes, egenskaper å ta vare på, morsomme minner, betydningsfulle hendelser osv. Etter hvert ble det mulig også å gå inn i smerten og det vonde som hendte, gjennom treet som metafor. Hva vondt kan hende et tre? Sykdom, beskjæring, lynnedslag, tørke... Alt som kan hende et individ eller en familie. Gjennom bildene av livstreet ble smerten mulig å håndtere – og gjennomleve. Historien ble fortalt og refortalt – og trærne stadig tegnet om igjen – eller tilføyd nye elementer. Det er også håp om en fremtid for skadde trær.

Slik startet konferansen, og slik fortsatte den, med entusiasme, håp og optimisme, selv i den mest tyngende tematikk.

I dette første tilbakeblikket vil det i hovedsak bli fokusert på hovedoppslag i plenum og rammene rundt konferansen. Vi vil komme tilbake med artikler og referater fra enkeltinnslag, workshops og foredrag, i senere numre av bladet.

Folket beveger seg til høyskolesenteret HIA og valgte workshops. Et variert utvalg sådanne. Jeg somler litt ute i solen, det er spådd regn neste dag, og tenker litt over det vi fikk oppleve under åpningsseremonien. Da ser jeg David Epston komme ruslende. Jeg skynder meg å gi ham et medbrakt nummer av Metaforum fra verdenskongressen i Oslo i 2000 – og jeg får et spontant og overraskende kyss på kinnet. En fin start på resten av dagen.

Dag 1. Neste plenum:

Her blir vi presentert for historier fra fire personer som på forskjellig vis har opplevd mentale problemer og personlige erfaringer fra innsiden av vårt psykiatriske helsevesen. Vi fokuserer her på 2 berørende fortellinger, fortalt av 2 norske terapeuter.

Først ut er Ellen Walnum med *The work of an experienced consultant*: Hennes historie handlet først og fremst om det å være barn av en mor med store psykiske problemer. Mor ble første gang innlagt da hun selv var 2 år gammel. Hun forteller om ensomhet, og det å være overlatt til egne fantasier om hvorfor mor ble syk. Om skyld og skam. Om uforutsigbarhet og sårbarhet. Samtidig visste hun ikke om annet og trodde lenge at det skulle være slik. *Min mor gjorde ting som mødre ikke bør gjøre*, sier hun. Hun lærte tidlig å lese sin mors tegn og tilstand.. Hennes egen overlevelsestrategi ble å være en flink og morsom pike.

Hun ble etter hvert en veltilpasset ung mor, men bar på en stor byrde. Det var så mye som aldri hadde blitt snakket om.

Da hun var i 37 år ble hun selv innlagt ved en psykiatrisk avdeling. Et indre drama: Hennes største frykt hadde alltid vært å bli som sin mor.

Hun forteller levende og engasjert om opplevelsene. Legens vekt på at erfaringen med at innleggelsen ikke betydde slutten, men snarere en ny begynnelse. Endelig kunne hun delta i eget liv. Gå gjennom historien. Plukke fra hverandre – og sette sammen bitene på nytt.

Etter utskrivelsen ble hun oppringt fra ansatte ved Morild-prosjektet og bedt om å delta i en referansegruppe for voksne barn av psykisk syke foreldre.

Den videre fortellingen er at hun ble engasjert i arbeid for bl.a. barn av psykisk syke foreldre. Dette ble filosofien i mitt liv, sier hun – og hun har fortsatt dette engasjementet på flere arenaer – som skribent og foreleser - bl.a. her, og som ansatt erfaringskonsulent innen for psykisk helsevern.

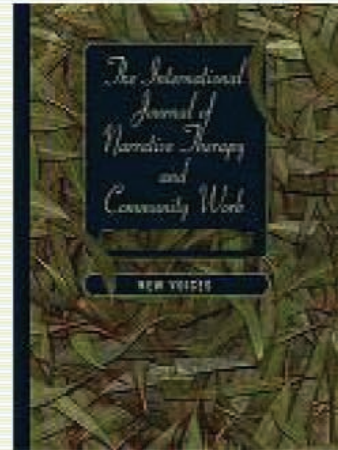
Vi retter fokus mot den andre keynote-holderen, Turid Foss, med innlegget: *Struggling for dignity in a time of crisis*. Turid er familierapeut og gir oss en personlig beretning om en profesjonell persons erfaringer med innleggelse i "eget system". En opplevelse som bevirket til at hun stilte seg nye, kritiske og vanskelige spørsmål i forhold til hvordan vi blir tatt i mot som pasienter i våre psykiatriske institusjoner. Om behovet for å bli møtt med respekt. Om viktigheten av å bli sett og hørt som individ. Om nødvendigheten av å bevare den personlige integriteten for å kunne opprettholde en smule verdighet.

For å oppsummere kort refererer vi de tre hovedpunktene hun beskriver som det viktigste hun lærte av disse erfaringene:

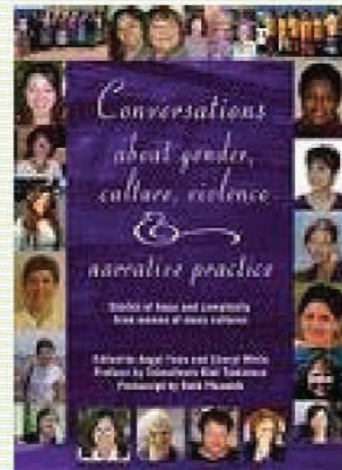
1: Den første læringen var viktigheten av å tillate folk i krise å ta med seg sin fulle historie – og ikke historien om sykdom og symptomer. Det å dele historier ville bidratt til å minske avstanden mellom *oss og dem*. Og gjennom det gi mulighet for å bevare verdigheten.

2: Den andre læringen handlet om at man ikke skal separere dem som bli innlagt fra dem som står dem nær. Hun forteller at så fort hun fikk mulighet til det, ringte hun sine venner, og om hvor stor betydning dette hadde for henne – både under oppholdet og i tiden etter utskrivelse. Det at noen hadde vært der – og delt opplevelsene med henne (som outsider witnesses) gjorde det mulig å snakke om opplevelsene i etterkant. Uten det ville innleggelsen vært en ensom erfaring.

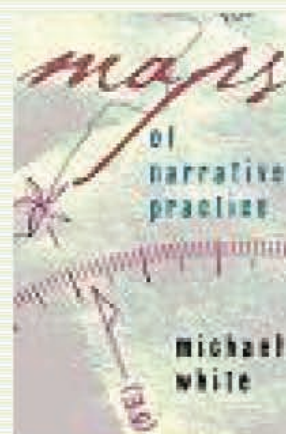
3: Den tredje læringen var å vise interesse for folks egen opplevelse og erfaring med å ha erfart krise. Det burde vært mulig at noen viste interesse for og lyttet annerledes til dramaene i min psykose. Det å være psykotisk er svært skremmende, som å være fanget i et mareritt, forteller hun..

Journal of Narrative Therapy and community work, 2007 no 2.
Med historier presentert som keynotes
i plenum i Krisiansand. →

Ny bok: *Conversations about gender, culture, violence and narrative practice: stories of hope and complexity from women of many cultures*
Edited by Angel Yuen & Cheryl White

M. Whites siste bok: *Maps ...*
2007

De forkortede keynotes / historiene fra kongressen, som er presentert her, kan leses i sin helhet i Dulwic senters publikasjon:

The International Journal of Narrative Therapy and Community work. 2007 no. 2.

Se

www.dulwiccentere.com.au

Referanse til foreleserene:
Ellen.walnum@sshf.no
Turifoss@online.no
o-volden@frisurf.no

David Epston og Michael White

Alle glæder

Dejligst av alle glæder
er glæden for slet ingen ting.
Ikke for noe du kan eller vil,
glæden for intet og glæden for alt,
glæden: fordi du er til.

Axel Juel

Noe som kjennetegnet de dramaene som utspant seg for Turid var at de nesten alltid hadde et Worst case scenario som løsning. Dramaene hadde også relevans for mitt virkelige liv, fortsetter hun, og jeg opplevde at jeg aldri har vært nærmere de virkelig eksistensielle temaene for mitt liv. Likevel opplevde jeg at dette ble sett på som nonsens. Det kunne vært nyttig om noen hadde tatt seg tid til å lytte etter mening i det som ble avfeid som meningsløshet. Hun håper inderlig håper at psykoser en gang vil bli sett på annerledes måte – og at de vil bli lyttet til med en annen innfallsvinkel. Slik det er nå ble opplevelsen en svært ensom erfaring, understreker hun.

Den viktigste tiden under hospitaliseringen, bortsett kontakten med vennene, beskriver hun som samvær med medpasientene. *Uten dem vet jeg ikke hvordan det ville gått.*

Under oppholdet gikk tankene også til klientene og arbeidet som terapeut – der hun har prøv å være interessert i hva folk selv tror er nyttig for dem – og er opptatt av at det er den andre som skal definere sin virkelighet. Jeg husker at jeg holdt meg fast i disse ideene mens jeg sier til meg selv: *Du er pasienten nå. Det er din tur. De kan ikke vite hva som er best for deg – uten at de lytter til deg.* Det synes som disse erfaringene brakte henne enda nærmere dette perspektivet av likeverd og respekt.

Odd Volden er neste mann ut, med *Returning mental health issues to the realm of culture and community.*

Odd er høyskolelektor innen helsefag. Han arbeider også som foreleser innenfor psykisk helsearbeid i andre sammenhenger og har et stort engasjement for et bedre helsevesen – bla. innenfor Mental helse. For ca 20 år siden opplevde han også personlige erfaringer med mentale problemer.

Innlegget starter med en kort historisk oppsummering, fra Amalie Skrams beretninger på slutten av 1800-tallet, via ”riv ned gjerdene” som startet i Italia på 1960-tallet og galebevegelsen i Danmark på samme tid.

Han er selv fremdeles sterkt opptatt av å integrere mennesker med psykiske problemer i vårt daglige samfunnsliv, – og at de i større grad enn kan bli brukt som veivisere og erfaringskonsulenter, som forlesere og rådgivere, - slik at de på den måten kan være nytte, bli sett og hørt, og bli tatt på alvor som brukere av helsevesenet. Altså en større grad av sosialisering i det kollektive fellesskapet.

I artikkelen "Det enkleste er ofte det verste" i Heglum og Krokans (red.) bok "Med vitende og vilje", kommer Odd med følgende utsagn:

”Feltet må politiseres. Helse- og sosialarbeidere kan til syvende og sist ikke integrere oss, slik skjer primært gjennom aktivitet i det sivile samfunn. For at noen skal få mer makt, må noen få mindre makt. Overført til den offentlige samtalen: For at noen skal komme til orde, må noen andre holde kjeft.”

Volden fokuserer også på Norge som det rikeste og beste stedet å leve i - i verden. Likevel finnes det helsekøer, og et stort antall mennesker som ikke får den hjelpen de trenger. Han spør seg selv hvorfor, og en av konklusjonene er at rikdom og kapitalisme ikke nødvendigvis fører til et rikere fellesskap eller til økte økonomiske ressurser på det lokale plan.

Vi slutter oss til sistnevnte utsagn – og avslutter refereringen fra plenumsforelesningene med det. For de som vil vite og lese mer viser til de nevnte kilder.

Avslutningsplenium dag tre fikk denne skribenten ikke med seg pga tidlig avreise. men vi tar med noen bilder fra avslutningen – etter siste plenium dag to:

Etter at 3/4 av forsamlingen hadde dratt ut i sommerværet etter en lang dag, mens arrangøren ville gjennomføre den delen av programmet som handlet om at alle land skulle gi sine musiske bidrag, ble noen velvillige igjen. Blant andre Nffts leder Hans Christian Michaelsen og Olaug Thue ved familieenheten ved Drammen sykehus som bidro med en feiende flott 9-turs gammel reinlender – som Norges bidrag. Fra Norge ble det også ledet til vellykket allsang *med hanen stend på stabburshella*.

Så var den narrative kongressen 2007 i Kristiansand over og hjemreisen sto for tur for de fleste av oss, selv om noen utholdende sjeler fortsatte til postseminarene. Noen hadde også fått med seg pre-seminarene. Nå ja, utholdende er kanskje ikke rette uttrykk – for jeg sitter igjen med gode minner og interessante inntrykk fra de tre dagene jeg fikk med meg, både fra seminaret og Kristiansand by i sol og regn. De jeg har snakket med i løpet av arrangementet og etterpå synes også å være fornøyde med inntrykk og utbytte.

Vi vil, som nevnt innledningsvis, komme tilbake med referater og artikler fra noen de mange workshops og seminarer som be presentert under kongressen. Og hvis noen av leserne våre skulle sitte inne med inntrykk som de ønsker å uttrykke så er dere hjertelig velkomne til det. Neste deadline er 15. oktober.

Med vennlig hilsen fra *Kari Yvonne*.

Hans Christian og Olaug i feiende 9-turs gammel reinlender.

www.dulwichcentre.com.au

**Institute of Narrative Practice
INP – Norway**

Vettre 2. februar 2007

Avslutningsforedrag i plenum ved Jesper Juul

formidlet av *Hilde Ingebrigtsen*, Aker familiekontor

NFFTs begivenhetsrike årskonferanse nærmer seg slutten. Denne gang med rekordoppslutning av 80 nye medlemmer. Til avslutningen i plenum har styret invitert den danske familierapeuten Jesper Juul. For noen en kontroversiell person å invitere inn i "familierapi-familien" på Vettre, for andre en selvfølgelig person å invitere inn, fordi han som familierapeut våger seg ut i det offentlige rom og snakker direkte til folk, enten man er enig eller uenig i hans synspunkter. De av oss som gang på gang opplever at fortvilte foreldre og besteforeldre har med seg hans spalte i A-magasinet til timer, fordi den har inspirert dem, snakket direkte til dem, eller uttrykker "akkurat" det de selv strever med, - er det godt at foreningen vår ikke ekskluderer, men åpner døren også for Jesper Juul. Noen av oss har også erfart at hans video "For lukkede dører og åpne ører" har åpnet opp for nye løsninger og dialoger i fastlåste meklinger etter at foreldrene har sett videoen. På familierapiens område er han spesiell og utradisjonell, både fordi han når frem til "mannen i gata", kan oppfattes som normerende av noen, og er en dyktig markedsfører av sine tanker, som ikke stiller sitt lys under en skjepe, men bruker enhver anledning til å markedsføre sitt arbeid og sine meninger. Og det er det kanskje noen av oss som misunner, eller ikke liker? Hva du enn mener, her får hans to timer lange foredrag, slik det ble nedtegnet.

Andreas Owe, styremedlem i NFFT, ønsker velkommen til plenumsavslutningen, og sier det er en stor glede for ham å ønske Jesper Juul velkommen til NFFT. For Andreas har ingen gitt bedre beskrivelser av samspill mellom foreldre og barn. Jesper Juul takker for invitasjonen, og sier på lunt dansk at det var uventet å få en så åpen invitasjon til "å gjøre hva jeg vil" i en lukket familie! Han vil snakke om "litt historie, litt fag, litt politikk og litt fremtid – hvordan ser det ut på familierapiens felt fra en eldre herres synspunkt". Trøtte natteravner skvetter i stolen, idet han kommer med kraftsalven: **"Noen ganger lurar jeg på om det er med familierapibevegelsen som med fagbevegelsen, slik den for noen år siden ble uttrykt av den gamle, danske LO-lederen: Fagbevegelsen har seiret, til helvete med resten!"**

Litt historie

I utgangspunktet starter han springende og lavmælt, med litt historie: I 1976 skulle han holde sitt første foredrag i familierapi for helse- og sosialarbeidere i et dansk amt. Foredraget var den gang satt under vignetten "Alternativ behandling". Foredraget gikk greit, inntil fylkeslegen reise seg og sa **"Denne metode er helt ubrukkelig, fordi den er avhengig av personen som bruker den"** – og så kastet

legen seg ut i et ett times foredrag om kvaksalveri! Jesper Juul forteller at han hentet inspirasjon fra Nic. Waal og hennes tanker, at han ikke var i tvil om at familierterapi kunne være mer enn en nisje innen psykiatri. Tidlig fikk han en visjon om familierterapi også innen barnevern, helsestasjoner, PP-kontorer etc. Pionerene var overbevist om at alle måtte forstå at uten familien var det ingen behandling. Denne måten å tenke på bredte seg hurtig, i dag er det få prosjekter uten at man tenker familie, og gir eksempler: Det siste er familiecoaching, - med eller uten økonomisk bistand fra det offentlige. I dag fikk han en e-post fra en avspenningspedagog som ville ha han til å skrive forordet til sin bok om stressmestring, fordi stress har betydning for familien.

I en periode klarte han også å lage familieforbereleskurs i stedet for fødselsforberedende kurs sammen med jordmødre.

Litt fag og litt politikk:

Har familierådgivere og familierapeuter havnet på feil hylle?

undrer Jesper Juul. Familierapeuter skulle vært i helsestasjoner, skole, barnevern. Kanskje kommer det en dag en politiker, i et system som bruker all sin innsats på å legitimere sin eksistens, og får en "kongstanke" om hva som skal til? I det offentlige omorganiseres det stadig. I en kommune var JJ veileder for en skole med vanskelige barn, dvs barn som de voksne har det vanskelig med (sier han med et smil), søsken og foreldre ble integrert i behandlingen. To lærere tar to ulike familierapiutdanninger. Skolen nyter anerkjennelse overalt for sitt arbeid. Så bestemmes det å omorganisere. I den nye kommunen skal familiebehandling foregå på det nyopprettede familiekontor (som det tar tid å etablere, og hvor det **ikke** ansettes familierapeuter), ikke i skolen hvor barna er, og hvor de faktisk lykkes. 75 % av de familiesakene som blir startet opp i kommunen, ender i fiasko. Hva er galt med våre (familierapeuters) pedagogiske

metoder som gjør at vi ikke har nådd frem med vår faglighet overfor byråkrater og politikere? **Jesper Juul savner familierapeuters stemme i det offentlige rom. Det blir kompromitterende nå vi lar det ufaglige passere, og ikke melder oss på arenaen!** Han frykter at en dag dukker det opp noen som sier stopp.

Når jeg har mulighet til å veilede i praksisfeltet, vil jeg gjerne stille opp. For eksempel: En dansk kommune arrangerer temadager om familierarbeid, og inviterer JJ inn. Svar: Jeg kommer ikke før dere gjør det jeg har snakket om tidligere, ansette fagpersoner til jobben. Det viste seg å skulle være 5 førskolelærere uten noen bakgrunn i familierterapi, som skulle jobbe med kommunens vanskeligste familier. I ett og et halvt år arbeidet de, uten at noen forandring ble registrert med familiene. Kunne veibyggning vært gjort slik? spør Jesper Juul. Langt tilbake trodde jeg på en tid hvor familierapien skulle få betydning. Kvalitetssikring ble imidlertid til kvantitetssikring. Det oppsto en tro på at hvis folk bare leser 300 s. teori blir de dyktige. Slik er det ikke. Jeg kom inn i feltet i en tid hvor det ikke fantes noen teori. Diskusjonen gikk på hvor hører familierapien hjemme. I akademia? Skal vi forsøke å komme i selskap med "de fine" på universitetene, sier han lett ironisk, eller er familierapi tverrfaglig – et kunsthåndverk? Jeg har stor respekt for forskning, sier han, det handler ikke om det. Men forskerne strever. Det er ikke lett å forske på systemisk arbeid i familieforskningen. Selv har jeg en annen intelligens som handler om gjensidighet i møte med familiene, finne ut om det er mulig å gå inn i en gjensidig læreprosess. Etter hvert som familierapien utviklet seg ble usikkerheten oppveid av at familiene ble invitert til dialog.

Jeg har fått to stempler på ryggen av en professor i barnevern: At jeg er barnas advokat og på deres parti. Sannheten er at jeg verken har vært spesielt interessert i

barn eller barnevern. **Jeg har vært og er opptatt av de voksnes frustrasjon i samspill med barn.** Jeg er heller ikke spesielt begeistret for metoder som blir markedsført som LØSNINGEN. De dør fort! Vi har en tendens til å tro at *metoder* er til gagn for menneskene som søker vår hjelp. Metodene hjelper til å strukturere arbeidet, og gir trygghet til behandlerne. Jeg må advare mot at de er gode for klienter. Forskning og erfaring viser at klientene er likegyldige til metodene. For eksempel fikk et velrenommert behandlingssted evaluert sine metoder. Rapporten konkluderte med at mindre enn 15 % av de som hadde gjennomgått behandlingen (Marte Meo) hadde hatt nytte på sikt, mens 80 % av klientene ga uttrykk for hat til metoden. Her var det dyktige fagfolk som gjorde sitt beste, og likevel var tilbakemeldingene slik. Når vi diskuterer metoder er vi tilbøyelig til å tro at de betyr alt. Metoden står for 10 %, den som bruker metoden utgjør resten. Hva får vi egentlig når folk spesialisere seg i metoder, stiller vi spørsmål ved det? Det siste er narrativ tilnærming. Det synes JJ er bra, fordi det igjen gir klientene rett til å fortelle **sin** historie, og muligheten til å høre hva terapeutene faktisk har hørt av det de har sagt.

Jesper Juul går over til å snakke om Foreldreveiledningsprogrammet, igangsatt av politikere og departement. Fem år og masse millioner ble brukt, før prosjektet døde hen, fordi, iflg JJ det var metoder uten innhold for de som skulle bruke det! *(Mange av oss "eldre" husker kanskje vår frustrasjon og hoderisting over alle de fine brosjyrene og hvor umulig det var for mange familieterapeuter å "komme inn" i kommunenes arbeid, fordi dette hadde de egne ansatte prosjektledere til å ta seg av. Jeg var en av de frustrerte, men tro ikke at jeg våget å si noe i det offentlige rom. Det kunne jo medføre sanksjoner, må vite, ødelegge mulig fremtidig samarbeid i bydelene med helsestasjoner og barnevern!)*

"Ingen metode kan fri oss fra å åpne øyne og ører og være tilstede med våre

klienter. Det er det fundamentale – KONTAKTEN er avgjørende", fastslår Jesper Juul, og nå snakker han i store bokstaver og det er ingen lavmælt stemme. La være med å være så eksotiske, ta fatt i de basale ting: Det er kvaliteten i kontakten med terapeuten som er avgjørende. **Vi som har erfaring, har mye mer å by systemet enn det vi gjør. Slutt med å være alibi for systemet.** Hvis vi ser på det besluttede system, er familiterapeuter og rådgivere plassert langt fra der beslutningene fattes.

Kan systemets kvalitetssikring bli moralsk dumhet?

Han forteller en historie fra en helsestasjon på en skole i Danmark, om hvordan den ene dumheten etter den andre fører til mye større vanskeligheter: Thomas, 14 år ber om en høreprøve. Helsesøster henviser han til spesialist og ber han komme tilbake uken etter for resultatet. Prøven viser ingen hørselsfeil. Helsesøster sier: Det er ikke noe galt med din hørsel Thomas. Er du klar over at hvis man tenker mye, så kan det påvirke hørsel og syn? Er det noe du tenker mye på? Thomas ser ned, og så etter en stund: Ja, far har vært manisk depressiv i de siste 5 år, og stadig lagt inn. Mor vil ikke ta imot noe hjelp fra det offentlige. Hun er fortvilet over psykiatrien som instruerer. Helsesøster finner fram Thomas papirer, som viser 2 rapporter på "voldelige episoder" skrevet av lærere: En gang dyttet han en medelev i trappen, og en gang holdt han i armen til en lærer. Thomas forteller om familien og helsesøster lytter. Systemet hun er i forteller henne at "når barn har det vanskelig skal man henvise til psykolog", til tross for at hun er erfaren, og det er til henne Thomas kommer, og Thomas har gitt klart uttrykk for at mamma ikke vil ta imot hjelp. Hvordan er det for en 14-åring som i 5 år har levd med angsten for arvelighet, å måtte be sin mamma om tillatelse til å gå til psykolog, til en vilt fremmed når han selv nettopp har valgt ut en han stoler på, som han har tillatelse til å snakke med

fordi hun tilhører hans skolesystem? sier Jesper Juul. Når den rasende mamma ringer, blir hun møtt med psykologens ”Jeg synes du skal tenke på din sønn”, og da har Thomas ingen å snakke med. **Slik kan psykologi og systemets kvalitetssikring bli moralsk dumhet**, fordi Systemet har definert at en psykolog er bedre for Thomas ikke en helsesøster, sier Jesper Juul. Skolepsykologen ser at Thomas har en 1 ½ årig søster, og ber skolen (helsesøster) lage en bekymringsmelding til sosialstyrelsen om at hun er i faresonen. Saken er 3 år gammel. Den har nå kostet 8-9 millioner. Familien er oppsplittet. Det er blitt sannhet det som ikke var sant. Det administrative systemet blir styrende, ikke det faglige i møtet med familien.

Familien som helsebringende system må taes på alvor, og vi må tydeliggjøre at det er stor forskjell på familier.

”VELFUNGERENDE” ER DEN MEST STIGMATISERENDE DIAGNOSE – et absurd uttrykk, sier Jesper Juul. **På byråkratispråk betyr det: denne familien koster ikke kommunen noe!** Men tusenvis av dem som karakteriseres som velfungerende har et helvete, men de koster ikke noe for kommunen, - enda!

Norge er ”øverst på pallen” når det gjelder å ha forsket på og forstå relasjoners betydning, sier Jesper Juul. Ingen har skrevet mer meningsfullt om relasjoner enn den norske psykologen Anne-Lise Løvlie-Schibbye. Hennes bøker burde være obligatorisk i enhver familierapiutdanning! Vi vet utrolig mye om relasjoner, en kunnskap som det er et stort behov for der ute i verden. Denne kunnskapen er interessant ikke bare for familierapien, men for samfunnet og for å forstå det som skjer i samfunnet. Han gjør oppmerksom på at det skal være et symposium, **”The Meeting, the Moment, the Brain & the Family”** i Stockholm 25-26 mai, hvor PhD Anne-Lise Løvlie Schibbye, professor Daniel Stern, Neurobiolog Gerald Hüther

PhD og han selv skal være hovedinnledere. Du finner opplysninger om denne på www.famlab.se

Jeg er alvorlig nervøs for at en eller annen idiot skal si at det vi gjør ikke duger. Den faren er til stede hvis vi ikke sier: **Vi kan noe som ingen andre kan, og som vi har stor tro på.** I dag er det nesten ikke grenser for hvor åpent familiene forteller, hvor klare de er til å ta fatt der det virkelig rører seg!

Hvem har bruk for hvem?

Da familierapien ble ”funnet opp” av forskjellige fagfolk på forskjellige steder i den vestlige verden, og mange begynte å jobbe med familier, var det fordi de ikke fant den nødvendige støtte i sin fagmetodikk. Når den velfungerende 40 åringen får helsesjekk og alt er ok, men ½ år senere er diagnosen depresjon og alkoholproblemer, er det dags for å be han ta med sin kone og unger til samtale, sier Jesper Juul. MEN, det er ikke mulig å jobbe med familier uten å stå på systemteoriens grunn.

Jesper Juul henviser til en av de aller første familierapeuter, Virginia Satir, og minner om at hennes bok ”Conjoint Family Therapy”, fortsatt er nyttig lesning. Når sannheten i ”at det er vi som har bruk for familien, ikke de som har bruk for oss” i behandlingen, sitter i vår ryggmarg, oppdager man at begrepet ”manglende motivasjon” opphører. Han gir et eksempel: En familie med en datter med spiseforstyrrelser. Vanvittig motiverte foreldre, men datter nekter å snakke, går med på å komme. Etter at JJ har snakket med foreldrene en stund, bryter hun inn: Jeg vil si noe! JJ understreker at det er viktig å si til de inviterte i familien at de er fri til ikke å si noe, det er foreldre (lærere, psykologer etc) som er infisert av psykoterapi tror man kan tale om alt. Er det familierapeutens oppgave å motivere til å komme? Ikke viktig for JJ hvem som motiverer. Jeg kan bare si at jeg ikke kan

hjelpe foreldrene hvis ikke ungene kan hjelpe meg!

Er familieterapi uten barn familieterapi?

Hva er det som gjør at det er så mange prosjekter i det offentlige som dør ut? Kan det være fordi det offentlige **vil noe** med familien? Hvis familieterapi skal være manipulasjon virker det ikke, sier JJ. Vi når ikke noe sted ved å si ”Dere har bruk for meg”, vi må forstå vi har behov for å bli informert av dem. Hvorfor er individualterapi så mye ”finere”? spør Jesper Juul. Kan de være slik at forskjellige tradisjoner står i veien, at vi blander faglige verdier med politiske verdier? Jesper Juuls gamle læremester Kempler sa: **”Man kan ikke lage individualterapi med en som har familie – det er familieterapi med bind for øynene!”**

Barn blir svarteper i familieterapi. Noen må begynne å si: Barnet må være til stede når førskolelærere og lærere snakker med foreldre. Det som skjer i rommet har stor virkning på barnet. Den feed-back man får fra barn skal lyttes til: når barn blir urolige, ber de i ulikt omfang om de voksnes oppmerksomhet. I samme sekund terapeuten klarer å formidle hva de ser, blir barnet enten mer urolig eller rolig, når dets stemme er hørt faller barnet til ro. Barnets atferd er et symptom på de voksnes relasjon, sies det. Det er ikke sant, bare en av mange muligheter. Det er derfor ingen grunn til å ekskludere barnet fra samtalen. Familiesamtaler i psykiatrien er utrolig virkningsfullt. Om vi taler om kvaliteten i de innbyrdes relasjonene er det viktig at barna er der. Vi skal ikke løse problemene, systemet skal finne veien. Barn er så utrolig lojale, ikke minst ved skilsmisser, derfor trenger de å være tilstede. Mange terapeuter strever for å inkludere barna. De har to ansikter, et for barn og et for voksne. La barna være i fred når du inviterer dem. Det eneste vi behøver å si er: Det var fint at du kom, du trenger ikke å si noe, du

trenger ikke å gjøre noe. Men det er mulig jeg trenger din hjelp. Barn blir pinlig berørt av ”barnevennlighet”. – Vi kan ikke se hvordan systemet fungerer, hvis systemet ikke er tilstede. Hvis man som terapeut ikke mestrer en situasjon hvor foreldrene snakker dårlig om ungene sine, utsett samtalen. Samlivsbrudd er de voksnes ansvar, men det blir jo ikke ungenes ansvar om de er med. Det kommer an på meklerin/ terapeuten! Det er faktisk viktig at terapeuten sier: Den måten dere behandler deres barn på må opphøre, den kan ikke fortsette! Barn har de foreldre de har, og det må de leve med. Vi har gjort en karriere av det. JJ uttrykker stor forståelse for at man ikke ”kjenner seg faglig påkledd” til å møte mine, dine, våre + besteforeldre, - at det er vanskelig å overskue, men ved å utelukke en del av systemet er det ikke familieterapi, etter hans mening. JJ mener at det overalt kan skapes en relativt fornuftig dialog sammen med barn. Det er et enormt behov for lærere til å vite noe om dette – viktigheten av barns tilstedeværelse i samtale med foreldrene – det er ikke terapi, men det kan fungere meget terapeutisk. For øvrig finnes det mye terapi som ikke er terapeutisk!

I samtale med foreldre er det viktig at barnet er til stede, ikke for å komme i sentrum, men for at foreldrene kan lære å si nei med barnet tilstede. Eks. Et ungt par med 3-5 mdr. gammel baby, skal snakke om problemer. De synes barnet er konstant urolig og tar all oppmerksomhet.

Terapeuten ser at når barnet knirker litt, reiser begge seg og alt fokus rettes mot barnet. De har bruk for å lære at man har lov å reservere en del energi mot seg selv og den andre. Lett ironisk, smilende sier han: Et barn kan spise minst 3 foreldre hver natt hvis det får lov! Jesper Juul ser mysende utover forsamlingen, og sier: Barneoppdragelse er blitt en prestasjon i dag! Det beste man kan gjøre mot sitt barn er å ta vare på sitt ekteskap, eventuelt seg selv. **Noen må si at det ikke er smart å sette barn i tronstolen!**

Litt fremtid:

Om forebyggende arbeid skal tas alvorlig må vår kompetanse omskrives slik at den blir nyttig. Familien er i ferd med å gjenoppfinne seg i mange former, i alle kulturer. I dag søker folk opplysning på nettet når de har problemer. **Mange kolleger er for gjerrige til å dele sin kompetanse med folk!** Vi har mye kompetanse å dele. Får ikke menneskene substans i sine relasjoner, ender det i det i dysfunksjonalitet når det de kanskje trengte var et lite innspill i utgangspunktet, slik at systemet kunne finne sin vei å gå. JJ huser fortsatt et håp og en visjon om raushet, om at familieterapeuter deler sin kunnskap, i stedet for å sitte på gjerdet.

Og så fyrer han en (liten?) brannfakkell før pausen: Hvorfor er det ingen som sier om "Mobbekampanjer" at dette handler om systemer, ikke om regler. Er det mobbing på en skole, kan vi være sikker på at mobbingen skjer i alle systemer på skolen!

Etter pausen spør Hans Christian Michaelsen (HC): Tror du forandring kommer innenfra eller utenfra? JJ: JA, Forandring skjer innenfra med inspirasjon utenfra. Jeg er ikke lenger overbevist om at forandring best inspireres hvis det foregår intimt i terapi (*og akkurat det er vel det samme som Tom Andersen sa når han siterte Wittgenstein: Vi skaper og blir skapt i kontekst.?*) Gjemt i anonymiteten bakerst i en forsamling på 300 mann, kan man noen ganger få den distanse som gjør det mulig å ta imot et forandrende budskap. **Den forandring som kan skje innenfra kan ta så lang tid at verken barn eller foreldre har tid til å vente.** Forandring kan starte via e-mail også. Folk skriver ½ side i utgangspunktet, de får svar, så kommer det 2 sider, og slik kan en prosess gå. De blir tvungen til å formulere selv, gå i et annet perspektiv. Tidstypisk er det at i takt med at samfunnet blir mindre og mindre barnevennlig (barn er sammen med voksne hele tida), jo mer opptatt blir

man av religion og grensesetting. Jo mindre bevegelsesfrihet barn har, jo mer ropes det på grenser. Og – det kommer ingen protester fra familieterapeuter. Foreldre sier: Vi setter kanskje for få grenser. Fra systemteorien vet vi at jo flere regler det er i et system, jo dårligere fungerer det, - og det gjelder i alle systemer. **Det handler om å lære å si NEI. Når du skal si JA til deg selv, må du si nei til noen andre.** Curlingforeldrenes ideologi er å skape et miniparadis, koste vekk alle hindringer. Curlingforeldres prosjekt er å sørge for at "mitt barn skal være lykkelig". Det er sinnssykt å behandle ungene som prinser og prinsesser. Resultatet er at nettverket (familie og venner) ikke orker å komme på besøk eller ta imot besøk, barnehagen reagerer, foreldrene blir selvutslettende, - og barnet mister evnen til å orientere seg i et sosialt rom, de blir støyende og utvikler ikke empati for andre. Deres egne foreldre har nektet seg selv egne følelser og eget verd. Barnet blir frysende ensomt. Når foreldre elsker på en selvutslettende måte, da vil barna ha mer av det samme. Når de så får mer grenser, flyttes de fra fryser til kjøleskap, tordner Jesper Juul, og så mildt: Foreldrene trenger å si JA til seg selv.

Moderne hjerneforskning viser at forutsetningen for utvikling av empati, for at disse forbindelsene skal oppstå i hjernen, er at barn opplever frustrasjon. Og han fortsetter: En voksende gruppe menn tør ikke si JA til seg selv. Gå i ethvert supermarked og se hvordan han triller handlevognen med 2-4 åringen, mens hun strener i forveien med handlelappen. En mann som nekter å ta vare på seg selv, når hans kvinne er i nærheten, blir et offer. Dermed føler kvinnen at hun har 180 % ansvar, og forlater ham.

I vår historikk har det vært vanskelig for menn å differensiere mellom makt og ansvar. Slik er det også for barn. Menn henger fast i makten, hun gjør ikke hva jeg

sier, hvorfor gidder jeg, og så ser de ikke ansvarsaspektet. **Å lære å ta ansvar for seg selv betyr å si nei til noen andre, ellers blir vi ofre!** Foreldre blir ofre med curling ideologi. De skal ikke sette grenser, men begynne å vise sine barn at de tar vare på seg selv.

Til slutt ”banner han i kjerka” nok en gang, med avslutningsreplikken: ”Det er en fantastisk god idé å gi råd, når folk ber om det og når man vet hvem foreldrene er, verdien deres etc, da kan man skreddersy rådene! – og systemet kan selv finne veien”.

To timer har Jesper Juul talt til oss, uten manuskript, uten power point. På huskelappen sto litt historie, litt fag, litt politikk og litt framtid. Etter en noe famlende begynnelse, steg temperaturen, og så kom det mer og mer ”rett fra levra” eller som Aristoteles ville sagt det fra phronesis, den erfarne praktikers evne til å vite når han skal intervenere! Det var ganske så befriende, selv om en ikke er enig i alt han sier, at noen våger å utfordre Janteloven i vår fagkultur så kraftig! Han minnet meg så visst om sin læremester Kempler, og - Jay Haley, Salvador Minuchin og Virginia Satir i sin glanstid! Takk Jesper Juul, og takk til NFFT.

Hans Christian Michaelsen, NFFTs leder, takker til slutt Jesper Juul og forsamlingen på vegne av styret for denne gang, for energien som skapes på Vettre, for deling av kompetanse, med et sitat fra Jungelboken: ”Det første du må lære er å være den du er, og i grunnen ikke være den du ikke er..” Ragnhild Barrat Wisløff akkompagnert av Ingrid Johnsen sang til slutt så vakkert, så vakkert, 3 sanger: Sole connection, Open minds (skrevet selv) og til sist Dolly Partons kjente ”Nine to Five”... og vi gikk beriket ut til vår hverdag, hver og en.

*Hilde Ingebrigtsen,
Aker familiekontor
Skrivent for Metaforum*

FØRJULSEMINAR med 10års jubileum!!!

**Torsd. 6. og fred. 7. desember 2007
i Gamle Logens stemningsfulle lokaler –
i Oslo sentrum**

**I den anledningen har vi gleden av å
kunne presentere en velkjent foreleser:**

**psykologspesialist
Haldor Øvreeide**

**”Samtalen med barnet
- og den viktige voksne
- om det vanskelige”**

**Mer om innholdet i invitasjonen som er
vedlagt til dette nummeret
og på www.nfft.no**

**Det blir som vanlig kunstneriske -
og andre innslag underveis.**

Sett av dagene allerede nå!

**METAFORUM / NFFT
NORSK FORENING FOR FAMILIETERAPI**

Hjertelig velkommen

VETTRE 2007

FRA WORKSHOP MED
**Frid A Hansen og
Siv Myhra**
fra Borgestadklinikken:

Ved Kari Yvonne Kjølås

**”INKLUDERING AV BARN
I DET TERAPEUTISKE
ROM NÅR FORELDRE
HAR RUSMIDDEL-
PROBLEMER”**

Siv Myhra og Frid A Hansen
Foto: Liv Ristvedt.

Hvor, når og hvordan:

Etter å ha vært på denne årvisse konferansen i en årrekke klarer jeg likevel stadig å gå feil og lete febrilsk etter det rette rommet. Så jeg sniker meg litt forsinket inn i det forleser, Siv Myhra, viser til forskning gjort av Bente Storm Haugland og legger på en foil: ”Likandes barn klarer seg best”, konstateres det, og jo det er velkjent det - tenker jeg, mens jeg faller til ro og prøver å finne fokus i det som foregår, og blokken min – og pennen.

Budskapene gjennom denne workshopen var klare og poengterte. Det skinner tydelig gjennom at det ligger mye erfaring lagret hos disse to foreleserne. De har mye på hjertet - og i hodet, mens de veksler på å holde ordet og fokus.

Her jeg sitter, nå i etterkant, og skal videreformidle, er jeg ikke lenger helt sikker på hvem som sa hva og når. Det er da heller ikke det viktigste, og jeg håper dere får et inntrykk av det mangfoldige innholdet selv om gjenfortellingen blir litt spredt, og som vanlig for denne pennen – nokså preget av skribentens inntrykk og utvalg.

Familier som opprettholder ritualer i høytider og viktige begivenheter; der alkohol ikke får dominere store deler av hverdagslivet; der det opprettholdes visse muligheter for planlegging og gjennomføring av planene; der barn kan kjenne stolthet, tross alt, over de delene av systemet som fungerer, er mindre utsatt, sier Siv.

Det er altså ikke først og fremst et spørsmål *om folk drikker*, men *hvordan de drikker*, slås det fast.

Alkohol blir ofte et ikke-tema i disse familiene. Temaet er for belagt med skam og skyld, fortsetter Frid:

Fars lever tåler mer enn barnets psykososiale helse. Vi må ikke overse barnets smerte og vanskeligheter. Det er gjennom anerkjennelse av dette at vi kan skape nye historier.

Hun viser til Vincent Felitti, MD Univ. of California, og hans ”Forgiftet barndom”, der det bl.a. hevdes at en vanskelig barndom er hovedårsaken til sykdom og tidlig død.

For å eksemplifisere forteller Frid en historie om Jørgen 5 år, som har en pappa med alkoholproblemer. Terapeutene jobber med paret. De har to barn som etter hvert inviteres med - for å skape et utvidet perspektiv. Minstemann, Jørgen, er taus. Frid bruker en metode som består i at hun forteller (hvordan ting kan være) og gutten bekrefter (det han gjenkjenner):

”Akkurat!” bekrefter Jørgen etter en stund. Gutten ledes etter hvert til også å fortelle hva pappa kan. Det er viktig å ta vare på det som gir stolthet.

Frid utdyper og spør videre – for å avdekke og gi språk til en hverdag – og lette på tabuiseringen rundt disse temaene.

En innfallsvinkel kan være å dreie fokus fra *alt er vanskelig* til *hvordan er det vanskelig*.

Det understrekes at rusmiddelmissbruk i familier, på bakgrunn av tausheten, ofte fører til traumatiserende opplevelser som aldri blir bearbeidet. Det fører også til at barn kan komme til å mangle en del erfaringer som er vanlige i vår kultur.

Dette eksemplifiseres gjennom bildet av en jente som har det vanskelig, men som elsker å være hos sin kusine – der alt er annerledes. En dag, etter at hun har kommet tilbake fra et slikt besøk, er hun trist. Kusinen hadde villet leke med noe så hverdagslig (for de fleste) som Barbie-dukker. Da jenta ikke visste hvordan man gjorde det hadde hun blitt seg bevisst hvor mye det var hun ikke kunne – av det som er naturlig for andre barn.

Vi må åpne opp for skammens problem.

Jeg undrer meg stadig over dette med en ”not knowing” holdning her, sier Frid, når vi vet hvor skadelig det kan være ikke å vite. Leter vi etter ”alkoholikeren” så finner vi få, og i hvert fall ikke meg, sier hun spøkefullt.

For *rusmisbrukere er som deg og meg, og ikke ideen om rusmisbrukeren*, fortsetter hun ... Og jeg tenker at hun nettopp her er nær ett av svarene på sitt eget spørsmål - eller undring: At det er vanskelig for oss

(både som medmennesker og terapeuter) å bevege oss inn felter som ligger så nær opp til vårt eget. Hvor går grensene?

Vi må gjøre noe med denne tausheten rundt noe som de aller fleste av oss driver med, understrekes det igjen. Det snakkes for eksempel mer om incest enn om alkohol – enda det siste er langt mer vanlig enn det første.

Barn kan ikke oppdra seg selv:

Det er viktig med kunnskap om barns utvikling – og hvordan rusbruk kan skade barn i forskjellige faser, og videre hvordan barnet forholder seg til og bearbeider sine erfaringer, fortsetter damene.

En måte å nærme seg barn på kan for eksempel være å spørre: Hva ville du at mamma/pappa skal lære mer av – gjøre mer av? Barnet svarer ofte med enkle og konkrete ønsker: som f. eks at pappa skal slutte å lyve / at foreldrene må lære seg å rydde / at mamma må lære seg å være mamma osv.

Det er påfallende i hvor liten grad selve rusen nevnes. Det er konsekvensene av rusen som kommer til syne gjennom barnas ønsker.

Det vises også til Pavlov og hans velkjente modell for eksperimentell nevrose, der vises at sammenbruddet skjer når det blir for liten forskjell mellom det ønskede og det uønskede, slik at det blir umulig å velge - ut fra forutsigbare kriterier. Det er ikke vanskelig å forstille seg dette overført til barn av rusmisbrukere, der det uforutsigbare, det ønskelige og det skremmende, knyttes an til ett og samme objekt. Hvordan er han/hun i dag? Hvem møter jeg når jeg kommer hjem?

Det er ofte et smertefullt landskap å tre inn i dette og det påpekes at det i terapi med disse familiene er viktig at terapeuten tar styring og ansvar, og at man anerkjenner det individuelle problem og skaper allianse gjennom å anerkjenne alles smerte.

Terapeutene ber her individene være med på å styre intervensjon og intensitet. Målet er å igangsette en prosess der foreldrene ser det barna ser – og hvilke endringer som må til for avlaste barnet. Dette er en av de viktigste forutsetningene for å rydde i forvirring og skape håndterbarhet.

Siv og Frid forteller videre om samarbeid med barnevernet – som kobles inn når det anses som nødvendig ut fra forskjellige kriterier og vurderinger. De har stort sett gode erfaringer med dette samarbeidet. Graden av kaos i hjemmet er ikke ensbetydende med omsorgssvik, påpekes det, og det gjentas nok en gang at foreldre vil sine barns beste.

Det nevnes tre nivåer/kriterier for vurdering her:

1. Problematikken vurderes som avgrenset og ikke kritisk.
2. Problemene vurderes som mer omfattende, men med gode muligheter for endring.
3. Rusproblematikken er omfattende med usikkert endringspotensiale.

Ut fra dette kan ulike tiltak og intervensjoner vurderes.

Det nærmer seg slutten, både her og på workshopen, så det ble ikke mye plass til det siste, om samarbeidet med barnevernet. Jeg tar med noen løse utsagn fra notatene til slutt:

- Det er viktig med visse forsikringer og forholdsregler før barn tas med inn i det terapeutiske rommet.
- Jobb med paret først.
- Vær grundig og tydelig.
- Vær oppmerksom på skammens problem.
- Husk også fokus på det som fungerer bra.
- Målet er å avlaste systemet. Først og fremst barna.

Og husk at barn som lever under vanskelige forhold ofte yter mindre enn de har potensiale for. Som med et av de barna Frid fortalte om under veis, sa:

Du Frid, læreren sier at jeg problemer med å lære, men du skjønner ... det er ikke plass til noen gangetabell oppi her.

Gutten var dødskonsentrert han, men det dreide seg om pappa.

Og selvsagt ble det formidlet mye mer, som ikke fikk plass her.

Takk til Siv og Frid.

Kari Yvonne

De som ønsker mer detaljert kunnskap om deler av innholdet her eller om arbeidet ved Borgestadklinikken kan sikkert ta kontakt med damene – og/eller bestille noen av klinikkens mange nyttige små temahefter.

Adresser og informasjon ved:

www.borgestadklinikken.no

1		2	3	4	↓	5	6	7
8	9					10		
11				12				
	13	14						15
16			17		18			
19	20					21		
22		23	24			25		
26	27			28	29			
30			31				pa	

KRYSSORD 3-2007

LØSNING PÅ KRYSSORD 3-2007
sendes
NFFT / METAFORUM
Markveien 23. 0554 Oslo
Innen 31. okt. 2007

PREMIEN ER SOM VANLIG
kr. 250,- i rabatt på neste Vette

**Jeg har løst kryssord
3-2007**

Navn: _____

Adresse: _____
_____

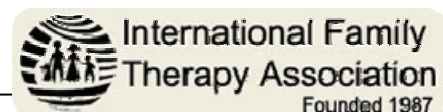
e-post: _____

Vannrett:

- 1 Førlulssamlingssted (to ord)
- 5 Jentenavn
- 8 Blir bilen om du ikke har blå oblat
- 11 Kjent tidsskrift
- 13 Bråkmaker
- 16 Morallære
- 18 Vår europeiske organisasjon
- 19 Må alle til i 2008!!
- 21 Norsk psykoterapi-institutt (fork)
- 22 Myntsort
- 24 Myntsort
- 25 Kommunal delplan (fork)
- 26 Kjent datamelding
- 29 Langt fra kunstig
- 30 Fuglenes juletrøst
- 31 Thailand

Loddrett:

- 1 Bydel i flere norske byer
- 2 Terapiretning
- 3 Godt kjent i Narvik
- 4 Ikke
- 6 Tysk by
- 7 Minibank i utlandet
- 9 Betaler gildet
- 10 Greit for biler, ikke for jenter
- 12 Gjør mange med orgasmen
- 14 Engelsk luft
- 15 Modig
- 17 Måleenhet
- 20 To av samme slaget
- 23 Mediebedrift
- 24 Hygge
- 27 Kommune
- 28 Til hest
- 29 Fuglen

"The 16th World IFTA Congress" will be held in Porto, Portugal on March 26-29, 2008. www.paragon-conventions.com/ifta2008

Rapport fra IFTAs verdenskonferanse Praha 16-19 mai 2007

Ved Andreas Owe

En grå dag. Gårsdagen sitter fremdeles i hodet. Det begynte så godt. Landet halv ti, deilig vær og blide tsjekkere. Lunsj på en tradisjonell kneipe full av arbeidere i alle fasonger, de fleste med en halvliter i neven. Maten smakte som den bruker å gjøre på de kanter, sur, søt og annerledes. Forventningene til IFTA konferansen var litt uklare, men våren i Praha kunne uansett ikke slå feil. Lurte jo også på hva IFTA egentlig var. Tydeligvis ikke et reisemål for syttendemai kåte nordmenn i hvert fall. Vi skulle være tre her. Foruten Ragnhild skulle Tom Andersen komme og holde workshop. Ryktet fortalte at han også kom til å benytte anledningen til å tale for en reform av IFTAs styre og stell. Fra hva til hva vet jeg ikke. Har egentlig aldri forstått forskjellene på de ulike forbundene med sine forkortelser. Kanskje våre familier blir like forvirret av bup, buf, mst, pmt, pot, upa, bupa og adhd?

Uansett var det godt å vite at vi ikke var helt alene. Vår mann skulle komme. En av de virkelig store. Så stor at det ikke var så farlig at vi bare var tre.

Første workshop ble en rar opplevelse. Førte fremmede samlet i en kinosal med plass til fire hundre. Forvirring, første innleder dukket ikke opp. Nummer to var heller ikke der, men den siste, nummer tre var til stede. Hun fortalte en smått ulovlig

historie om Virginia Satir. Historien om en lukket kvinne med en barndom og oppvekst ingen kunne misunne henne. En datidens Tårnfrid hvis karriere kostet mye for hennes nærmeste, men kastet av seg i stort monn for oss andre. Foreleseren følte nok at hun bannet i kjerka, vi var jo tross alt her i minne om Satirs nittiende fødselsdag. Høflig applaus.

Nummer to innbefant seg. En liten man fra Kina, Satir var én åtti høy. Mer erindrer jeg ikke. En tekstmelding forandret alt. *Tom Andersen var død*. På tur med hunden. Han hadde falt og slått hodet. Min egen historie med ham i revy. Reflekterende team, Samtale om samtale på svensk, masse inspirasjon. Man må tale for å vite hva man tenker. Mange følelser. Stor mann med tårer i øynene, beveget. Paraguay og engasjement. Tilbedt og misforstått. Flott, dyktig, selvopptatt, elegant, raus og fornærmet.

En trist og rar dag gikk mot slutten. Sol og skummende Urquell, livets kilde, på Staroměstské náměstí. Ettertenksomhet og hovne føtter.

En ny dag. En syttende mai uten fulle russ, barnetog og svette bunader. Kaldt med regn i luften.

Ett minutt stillhet for Tom.

I plenum snakket en platinablond, ansiktsløftet amerikansk dame om endringene i verden. Hun snakket om Tsjekkoslovakia. Hadde hun ikke registrert delingen? Pornoavhengighet på internett og økende skilsmisser. Fremmede kulturers utålelige behandling av kvinner. Snakket hun egentlig om de enorme mengdene av flyktninger, følger av kapitalisme, grådighet og en absurd idé om en overlegen kultur? Kanskje det var mine fordommer som forhindret meg å høre ordentlig etter?

Så nitti minutter for å hedre to foregangsmenn i tsjekkisk familieterapi. Petr Bös og Jan Špitz og deres streben med å etablere ny praksis i et kommunistisk regime. En del av Charta 77 med Václav Havel i spissen. Ivrig samarbeidende med Virginia Satir. Morsomme bilder fra syttitallet av glade mennesker med skulpturerte kropper. Infiltrert i hverandre og av det hemmelige politiet.

Så bruddstykker og fortellinger fra praksis. Korte bolker på tjue minutter. Tegning av familiekart, jobbing med familier med alvorlig syke barn i Sør-Afrika og forskning på kommunikasjon mellom ungdom og deres foreldre i Tsjekkia.

Svenskene, Maria Hällström og Lars Hedenstrom, hadde kanskje den mest spennende forestillingen så langt. Söderstöd, et privat foretak fra Stockholm som arbeidet med multiproblemfamilier henvist fra sosialtjenesten. En gjeng terapeuter som turte å gå riktig nærme sine familier. Litt for nærme tenkte kanskje noen, etter visningen av en flott video av samarbeidet med Cecilia og hennes barn. De jobbet hjemme hos familiene, deltok i dagliglivet, snakket og støttet. Et spennende faglig landskap med mye kraft til endring, men nok også både vanskelig og til tider etisk problematisk. Litt ydmykhet savnet jeg nok, men man rekker jo ikke over alt på nitti minutter.

Jazzbåt på elva, nydelig musikk og god mat. Gli sakte under Karlsbrua, kveldsstemning, praktfulle byggverk som speilet seg i elvas blanke vann. Rødvin og jazz.

Den siste dagen. IFTAs nyvalgte president, Judith Landau holdt sitt plenumsforedrag om Linc therapy. En form for nettverksintervensjon. Minnet i grunnen om Seikulas arbeid, bare mer abstrakt. Fikk en fornemmelse at noe var til salgs. Sikkert bare fordommene mine som spøkte med meg igjen.

Så halvannen time med tysk-tsjekkisk Børneklemterapi, eller "Tight Hug Therapy" som det sto i programmet. Det begynte med en sang, en slags Tsjekkias svar på "hode kne og tå". Mine nye svenske venner stormet ut. Jeg gjemte meg bak tastaturet. Deretter tok det helt av. En bestemorsaktig kvinne, Jirina Prekopova, omfangsrik med en røst som kunne gjort Tom Waits misunnelig, vitset og fortalte morsomme historier fra eget liv og praksis. Deretter en fortelling om en liten autistisk gutt og hans mor. Moren hadde aldri fanget blikket hans. Han hadde alltid flyktet unna intimitet. En terapeut hadde bedt moren om

å holde gutten fast i en varm sterk klem. Etter en tids kamp gav gutten seg hen til moras kjærlige favn. Så kom høydepunktet, en demonstrasjon så

voldsom og intim at en sjenert bygutt fra Norge rødmet. Et teppe ble lagt på scenen. En sped, men modig, ung psykolog fra Tsjekkia meldte seg frivillig. Bestemor sparket av seg skoene, fjernet alle smykker og la seg godt til rette oppå psykologen. Holdt labbene rundt henne og klemte hodet hennes inn til sin digre barm. Publikum gispet av begeistring eller forferdelse. Våre japanske venner så en smule blekere ut enn de pleier og jeg var lykkelig for at jeg nok en gang hadde overvunnet trangen til å melde meg frivillig. Terapi kan være gøy.

Deretter skulpturrering á la Satir. En karismatisk kvinne, Janet Christie-Seely, fra Canada presenterte "The Iceberg Metaphor". Jeg innså snart at jeg ikke hadde fulgt med i timen når vi lærte om skulpturering. Det ble en kraftfull demonstrasjon. En slags cocktail av Freud, familierapi og psykodrama. Det begynte så flott med en Power-point presentasjon av isberget, ispedd morsomme vitse-

tegninger som fikk meg til å tenke at det hele var ganske ufarlig. På overflaten viser vi frem våre handlinger og uttrykk. Under overflaten ligger det lag på lag med litt av hvert. Vi ble fortalt at vi alle har vår avhengigheter, enten det var alkoholisme, workholisme eller shopholisme. Joda, de fleste i salen kunne nok kjenne seg igjen.

En frivillig meldte seg. Hun hadde en hang til å handle i secondhand butikker. Et tilsynelatende uskyldig lite problem. Det skulle vise seg at sånn var det ikke. Vår terapeut klarte på finurlig vis å pakke ut historier om fosterhjemsplassing, en mor som slo og andre traumer fra barndommen. Det begynte å bli vanskelig å være tilskuer. Noen reiste seg for å få et nærmere blikk av dramaet som utspant seg. Andre forlot. Selv tittet jeg rådvill ned i bakken og tenkte at dette ville ikke Tom ha likt særlig godt.

Det var på tide å ta en pause fra alt det terapeutiske. Ikke flere demonstrasjoner eller mer sosialpornografi. Heller en chateau briand og god tsjekkisk rødvin i Staré Město. Oppsummere alle inntrykkene, slukke sorgene og vende nesen hjem til egne barn, familier, problemer - og til et stort tomrom.

Neste besøk skal vies Kafka. Tror det bør være obligatorisk for en terapeut.

Andreas Owe

EFTA 2007: Beyond oppositions: Individuals, Families, Communities

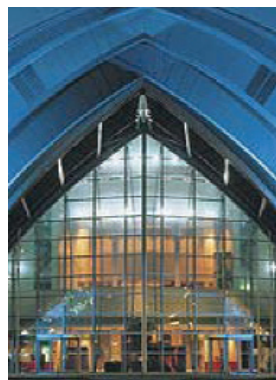
Glasgow, Skottland

4. oktober - 6. oktober, 2007

**6th Congress of the European Family
Therapy Association for Family Therapy
and Systemic Practice UK Conference.**

**For mer informasjon, kongressens
webside www.EFTA2007.com**

Email: efta@in-conference.org.uk

Se også NFFTs hjemmesider www.nfft.no

Referat fra Systemisk kafe 16.03.07.

Intervjuet: Sissel Gran

Intervjuer: Andreas Owe

Referent: Iren Brenna-Lund

Sissel Gran. Arkivfoto

Systemisk kafé ble holdt på Cafe Frølich.

Arrangementsgruppen hadde et par timer i forkant fått en overraskende beskjed av innehaveren om at det hadde skjedd en dobbeltbooking. Hvordan håndtere det? Det skulle være jazzkveld omtrent samtidig med vår kafé. Det kunne ha blitt en spennende miks, med Sissel Gran som sang sitt budskap til jazzrytmer, men det ville ha stilt vel store krav til vår evne til å improvisere. Signe Blindheim ønsket alle velkommen, om de var systemikere eller jazzfolk, for dette var interessant uansett - for alle. Innlagte pauser ble sløffet, programmet ble komprimert til en og en halv time i strekk, og det ble utført med en rytmikk som vi alle ble henført av.

Sissel syntes det var hyggelig at det var kommet så mange (det var stapp fullt) og lurte på om det var våren??

Vi tenkte vårt, det kunne jo være at det var nettopp hun som person som virket like inspirerende som våren.

Andreas begynte med spørsmål om hvordan det var å ha blitt så profilert og kjent som personen Sissel Gran. Hvordan er det å ha vist fram så mye av seg selv når hun møter folk i terapien?

Sissel sier hun er veldig bevisst på at det ikke er henne som person som er i fokus. Om man vet at hun er glad i å fiske eller å plukke sopp, vil hun ikke mene at det burde andre være også. Hun er opptatt av at man kan by på seg selv, men på sitt "avklarte selv", noe man har et greit forhold til. Hvis man skulle snakke om noe som man selv har et uavklart forhold til, vil folk føle seg beklemmt. Det er ikke ens mørke sider som skal legges fram. Det å vise at man har erfaring er greit, men noen henger seg opp i hvor mange skilsmisser det har blitt og hvilket forhold hun har til det. Jo, det er nok et dilemma at folk skal vite så mye gjennom det at hun er mediakjent. Det terapeutiske rom bør være et frirom for klienten.

Men, en fordel peker hun på. Hun har spurt klienter om hva de synes har noe for seg av

det som er kommet fram, og om det er noe av det hun kan få bruke? Klientene stiller seg ofte åpne og sjenerøse til at deres stoff kan bli til nytte også for andre.

Sissel har skrevet i Aftenposten i hele 13 år. Hun ble også kjent som parterapeuten i TV 2 i serien om samlivsspørsmål. Sissel var ikke helt bekvem med at de som ble eksponert ble det som privatpersoner. Det er også kun en flik av historien som kommer fram på den måten. Man kom ikke helt til poenget fordi mye ikke kunne snakkes om på TV. Da fikk man ikke fram hva paret egentlig sliter med. Hun ble spurt om en ny runde av programmet, men takket nei, da hun ikke fikk gehør for å bruke skuespillere istedenfor private par.

Andreas spør hva som påvirket henne før hun bestemte seg for å bli terapeut.

Sissel forteller om sitt forhold til litteraturen. Hun var en lesehest, og biblioteket ble hennes sted. Hun ble opptatt av relasjonsproblematikken, dialogen, kjærligheten i litteraturen, bl.a. i Agnar Mykles romaner. Så var det Pink Floyd og Joni Mitchell som forandret livet. Tekstene satt som klistret! Det var fortelling om lykken i oppgang, nedgang og avslutning.

Hun forteller om oppveksten på 50-tallet og hvordan menneskene var da. Det var

foreldrene med hatt og drakt, langt fra hennes egen virkelighet som småbarnsmor i en alder av 55. Det var unaturlig på den tid å skulle bruke argumentet at de ikke var kjærester lenger for å skulle gå fra hverandre. I dag forstår barn det argumentet. Det tok lang tid før hun fikk foreldrenes historie om hvordan de traff hverandre og hvordan deres livsbetingelser var. Det var først da hun i voksen alder kunne skjønne sine foreldre og forsone seg med deres utilstrekkelighet at hun fikk til sitt eget parforhold. Det er det fine med selv å bli eldre, at man får nye perspektiver på livet som også er morsommere.

Før det, da hun selv var mer ”opprørsk”, jobbet hun med opprørske ungdommer. Hun var på parti med dem i 15 år før hun kunne komme på parti med foreldrene og bli opptatt av foreldrerollen. Hun minner om et utsagn fra Minuchin: ”Nå som jeg begynner å bli eldre, begynner de eldre å interessere meg”. Sissel har nå også begynt å interessere seg for de eldre parene, de som ”slåss så busta fyker”. Hvor er kjærligheten her? Hvordan uttrykkes den?

Hun går tilbake til sin vei fra de unge og videre til de unge rusmisbrukerne hun har jobbet med. Det var slik at det å bli kjærester innenfor en rusinstitusjon var forbudt.

Sissel utfordret institusjonsmiljøet med å spørre om de kunne bruke kreftene på noe annet enn å skille Romeo og Julie? Hvorfor skulle ikke deres relasjon være like verdig som andres, selv om de var rusavhengige? Å bryte båndene var ofte helt umulig. Hun mener at hennes kjærlighetsprosjekt startet der. Senere tids erfaring har også vist at rehabiliterte misbrukere har greid seg nettopp fordi de har greid å støtte hverandre som par. Som feminist var det likevel en utfordring å jobbe med likestilling innenfor dette miljøet hvor ofte kjønnsrollene var veldig gammeldage.

En motvekt måtte hun ha, hun begynte å jobbe innen næringslivet med et mentorprogram for kvinner. Så ble hun ”reddet” av Kirsti Haaland til Østensjø familiekontor. Det ble en ny erfaring som ga nye perspektiver, blant annet på tid. Særlig da tolken aldri kom ble ”den uendelige tid”, det å sitte lenge med folk og ikke forstå, noe nyttig i terapien. ”Hjelp meg å forstå hva som foregår”? Man må hjelpe hverandre med å skjønne, først da begynner man å skjønne noe. ”Ut av kaos kommer orden”.

Dette ble nyttig erfaring også i forhold til hennes jobb som skribent i Aftenposten. Her kunne hun ikke vente til hun ble inspirert, det var bare å sette seg ned og stole på at det kom.

Hvordan ser Sissel på det å ha en co-terapeut i samtalen?

Sissel mener at dette kan være nyttig hvis terapeutene kjenner hverandre godt eller selv er et par. Da kan man hjelpe for eksempel med å slakke ned den som går for fort fram (tilbake til nytten av tid), og bruke det med å ”ikke forstå” sammen. Man må ikke hjelpes for mye ”ut av klemma” av co-terapeuten. Det må heller ikke bli en ”høflighetsdans”: ”Nå har jeg sagt mye, nå er det din tur.”

Hva har hun med seg inn i samtalen?

Sissel mener at det må være lov å ha en ide om hva som er vanlig i et parforhold, uten at dette skal presse paret inn i noe. Reisen har vært lang fra strategiske innfallsvinkler, via Michael White og til nå. Hun vil studere kjærligheten og skuffelsene i kjærligheten. ”Er du der for meg, eller er jeg alene?” Dette er det sentrale spørsmålet. Det som ser ut som sinne og slemhet, hva handler det egentlig om? Angsten for å miste, at det båndet som er imellom dem er i ferd med å glippe, kan utløse aggresjon. Tilknytningen i kjærlighetsforholdet har det samme i seg som i foreldre-barn forholdet, vi slutter aldri å lengte etter å høre til.

Hun starter med å si noe om hva paret er kommet til og hva de kan forvente. Man kommer til forskjellige terapeuter og dermed til forskjellige terapeutiske rom. Man bør få vite hva slags håndverker man har bestilt. Hun spør hva hun kan hjelpe med, og sier at hun ikke vil definere når de skal avslutte. Det er mange grunner til å komme, for eksempel at den ene har funnet ut at det er slutt, men ikke har tort å si det. Hvis man vil ut av forholdet, er det naturlig å avslutte. Så sier hun at man må lage en ”emosjonell rystelse” i terapien for å få til en forskjell som gjør en forskjell. ”Nå ser jeg at du ble lei deg, da hun sa det, hva var det?” Hele tiden må man vise at man bryr seg. Historien, fortiden spiller inn, men det er viktig å holde trykket på det emosjonelle i samtalen. Man må være veldig på hele tiden. Slik blir terapien et fristed for terapeuten. Du får være i ditt eget øyeblikk. Du blir så opptatt av hva de holder på med og å reflektere det tilbake. Man husker ikke at man har vondt i ryggen eller får tenkt en tanke på hvordan det går hjemme. Derfor blir man ikke sliten. Det var stor tilslutning til dette fra salen.

Hva legger folk i kjærligheten?

Kvinner og menn er ulike i sin definisjon. For kvinner skal det vises i tanker og ord. Det hun ofte ikke ser er hans måte å vise kjærlighet på. Det er i gjerning, i praktiske handlinger som det å skifte hjul på bilen, sørge for at ting i hjemmet er i orden og fungerer. Det må være vilje til å se kjærlighetens handling, samtidig som den som bare ”gjør”, må lære seg til å si det også.

Hva bør være i et forhold?

Hvis du aldri er sikker på om den andre er der blir du utrygg. Forholdet må være et sted å hvile. Sissel mener også det er viktig å drive selvutvikling, og å ”pusse sin juvel” for den andre. Og så må man sette hensynet til paret foran selvstendigheten.

Sissel fortsetter selv å skrive, og fremhever flere forfattere hun vil anbefale, bl.a. Svein

Haugsgjerd: ”Kjærlighetens kraftlinjer”. Hun presiserer igjen at man må lese romaner for å skjønne hva det er vi driver med.

For denne referenten var det en fryd å følge Sissels tydelige og enkle språk. Det var så lett å følge henne gjennom fortellingene og refleksjonene. Kanskje dette er noe Sissel har tilegnet seg ved å skulle formidle noe teoretisk komplisert i en forståelig form for folk flest.

”For det er jo kjærligheten vi trenger, er det ikke?” Så enkelt kan det sies, og så viktig er det.

Iren Brenna-Lund

SYSTEMISK KAFÉ

2007

**Vi inviterer alle medlemmer
og andre interesserte til**

Systemisk kafé med

Håkon Hårtveit

**Tid: Torsdag 13.september
klokka 18.30-21.00**

**Sted: Cafè Frølich,
Henrik Ibsensgate (Drammensveien)**

**25.- for medlemmer,
50.- kr. for andre.**

**Det er muligheter for å få kjøpt mat
og drikke på Cafè Frølich**

**Sett av tiden allerede nå –
lurer du på noe så ring:
Signe Blindheim 93 00 14 62
Rikke Helmer 90 11 69 65**

Velkommen!

Dato for neste kafé 15. november 2007.

Tom Andersen til minne (1936 – 2007)

Tom Andersen er ikke lenger blant oss.

Meldingen om hans plutselige dødsfall den 15. mai kom som et sjokk.

Om kvelden hadde han gått tur med hunden sin, Chico, ved sjøen i Høvåg på Sørlandet der familien har hytte, som Tom selv har bygget. Her har han falt og slått hodet slik at han døde av skadene.

Det er ikke lenge siden vi gratulerte med 70 årsdagen. Han rakk så vidt å bli 71 år. Som

pensjonist var han fortsatt intenst engasjert i arbeidet han har brent for hele sitt liv, og han stod midt oppe i spennende utviklingsprosjekter både i Norge og flere steder i verden. Plutselig er den varme stemmen hans taus, og pusten er stoppet.

Tom Andersen ble født 2. mai 1936. Han ble cand. med. i 1961, dro nordover i 1962, og i Nord-Norge hadde hans sitt virke resten av livet. I 1978 tok han doktorgrad og ble professor i sosialpsykiatri i Tromsø i 1981.

Tom oppsøkte mennesker der de er, både ved å reise og ved å lytte. Hele verden var hans arbeidsfelt, og alle som møtte ham, ble berørt av hans sterke og milde tilstedeværelse. Skrive gjorde han helst først når han ble bedt om det. Likevel publiserte han en god del. Særlig er det mange som er blitt oppmuntret gjennom forord han skrev i andres bøker og artikler. Tom var bemerkelsesverdig i sin evne til å skape samarbeid blant flere, til selv å være i bakgrunnen, men merkbart til stede. Karakteristisk var det at han omtrent alltid sa ja når han ble bedt om å komme eller gjøre noe, og svært ofte bad han om å få ha med seg noen flere, noen han ønsket skulle delta i samtaler. I møter og samtaler ligger håpet. Når vi lytter, leter etter ord og formulerer oss, både informerer og former vi oss selv, slik at vi kan se det vi ser, høre det vi hører og bevege oss videre i livet. Slik kunne han med enkle ord formidle noe av det kompliserte ved å være menneske i de små og store verdener vi lever i. Inspirasjon fra filosofer som Mikhail Bakhtin og Ludwig Wittgenstein kunne han melodisk omsette til avgjørende innsikter for mennesker i vanskelige livssituasjoner og til etiske holdninger i en usolidarisk verden. "Se! Ikke tenk!" var en av disse imperativer han gjerne fremholdt på sin ikke-instrumentelle måte.

Derfor; lytt og se det som sies. Der er svarene, og spørsmålene, sa Tom.

Artikkelen i "Family Process" i 1987 og senere boken med samme navn, "The Reflecting Team: Dialogues and Dialogues About the Dialogues" (Norton, New York, 1991), representerte et vendepunkt for familierapeutiske holdninger, og boken er utkommet på mer enn 10 språk. Siden har hans tenkning og praksis spredt seg til store deler av verden, langt utover vårt fagfelt, og den reflekterende posisjonen og mange av de begrepene han skapte er nå blitt en naturlig del av språket vårt. Det siste året kom det ut to nye bøker som markerte nettopp denne betydningen. Vi nevner dem fordi de var en hyllest til Tom, hans tenkning og innflytelse, som vi er takknemlige for at han fikk med seg: "Reflekterende prosesser i praksis. Klientsamtaler, veiledning, konsultasjon og forskning" (Universitetsforlaget Oslo 2006. Helge Eliassen och Jaakko Seikkula, red) og "Innovations in the Reflecting Process" (Karnac Books 2007. Harlene Anderson and Per Jensen, ed.). Det var hans egen måte å møte andre mennesker på, som er kommet til å representere et helt nytt faglig perspektiv. Han

har reformert våre tanker og vår praksis om refleksjon som fenomen og som bevegende element, fysisk og psykisk.

I sistnevne bok har Anna Margrete Flåm et dikt til Tom som med få ord viser spennet mellom hans personlige og globale solidaritet:

Living at 70 in 2006

Guantanamo

If you look into that word,
what do you see?

If that word had a face,
how would it look like?

If many faces...

If those faces could speak,
what sounds could you hear?

Would there be any voices to be heard?

If your body sensed these voices,
what could it tell?

Would it tell any words that you know?

If you look into these words,
what do you see?

Do you see any ways to go on?

For "all verden" ble han altså kjent som grunnleggeren av det reflekterende team - og som forfatter og foreleser. For oss er han best kjent som mennesket Tom; en av Norsk forening for familierapi (NFFT) grunnleggere og en av våre mest lojale og engasjerte frontfigurer, både som støttespiller og som utfordrer. Han var i vår midte som det tuntreet dronning Ragnhild drømte om: "... det var mange store greiner på treet, noen langt oppe og noen langt nede, og greinene var så store at hun syntes de bredde seg over hele Norge og enda lenger".

Dette treet hadde røttene dypt plantet i humanisme og menneskets verdighet og med skjelvende løvverk i kronen. Det var et stille sus i de greinene, de mange indre dialoger, fra stemmer og taushet fra hele verden.

I NFFT var han sist til stede, som alltid i 24 år, på vår årskonferanse og generalforsamling på Vette i februar. Der var han alltid tydelig og varmt nærværende i det han selv definerte som sitt viktigste faglige hjem, sin familie. Derfor kunne han også være en pådriver, en vekker, en uro som ville hjelpe oss til å se utover vår egen behagelige sfære, både inn i oss selv og ut i verden, til oppleve oss som medlevere i et globalt fellesskap. Han ville utvide rammene for hva som er en interesseforening og var uopphørlig trofast til denne ideen og virksomheten. Han så NFFT som en brobygger, slik han selv var, over store avstander. Han befant seg midt i utkanten.

Tom var alltid en medarbeider for oss, aldri en motarbeider, eller en "motarbeider".

Ett av mange eksempler på Toms generøsitet var da NFFT ønsket å arrangere Verdenskongress, men ikke hadde startkapital. Da reiste Tom seg på Generalforsamlingen og tilbød seg å holde et gratisseminar. Det ble det første Førjulseminaret i Gamle Logen i Oslo, som i år har 10 års jubileum.

Tom slapp ikke mange inn på seg. Hans tid var til for andre, sa han. I kondolanseprotokollen på NFFTs hjemmesider ser vi det vi har visst; kjærligheten til Tom strømmer inn fra hele verden. Nær 100 hilsener fra mange land skildrer sterke og varme møter med Tom. I tillegg til at de viser hans betydning for utvikling av fag og profesjon, er det de nære møter med mennesket Tom som beskrives konkret og sanselig; øynene hans, stemmen, de varme hendene, musikken og ordene.

"Therapy is being with others", sa han, og videre: "Vi blir det vi blir når, vi uttrykker det vi uttrykker". Gjennom de mange tanker og ord som vi fortsetter å uttrykke om Tom, vil hans påvirkning på vår utvikling fortsatt være sterk. NFFT vil ta godt vare på den humanistiske inspirasjonen fra Tom til å gå videre, til å dra dit noen trenger oss og hjelpe dem til å hjelpe hverandre.

Våre tanker går til Toms familie, til hans hustru Anne, deres barn Siri, Sjur, Simen og Sille, og deres barnebarn.

For styret i Norsk forening for familierapi og redaksjonen i Metaforum,

Hans Chr. Michaelsen

det lyriske hjørnet

denne gangen tar inn det diktet
FFF på Island sendte inn i til
kondolansesprotokollen for Tom Andersens bortgang.

When great trees fall,
rocks on distant hills shudder,
lions hunker down
in tall grasses,
and even elephants
lumber after safety.

When great trees fall
in forests,
small things recoil into silence,
their senses
eroded beyond fear.

When great souls die,
the air around us becomes
light, rare, sterile.
We breathe, briefly.
Our eyes, briefly,
see with
a hurtful clarity.
Our memory, suddenly sharpened,
examines,
gnaws on kind words
unsaid,
promised walks
never taken.

Great souls die and
our reality, bound to
them, takes leave of us.
Our souls,
dependent upon their
nurture,
now shrink, wizened.
Our minds, formed
and informed by their
radiance,
fall away.
We are not so much maddened
as reduced to the unutterable ignorance
of dark, cold
caves.

And when great souls die,
after a period peace blooms,
slowly and always
irregularly. Spaces fill
with a kind of
soothing electric vibration.
Our senses, restored, never
to be the same, whisper to us.
They existed. They existed.
We can be. Be and be
better. For they existed.

Maya Angelou, from her collection,
I Shall Not Be Moved Poem

SYSTEMISK KAFÈ I TRONDHEIM – ENDELIG IGJEN

Intervjuet: Unni Kristiansen (bildet)

Intervjuer: Lise Hundtofte og Elin Jermstad

Referent: Bengt Arentzen

Den første systemiske kafe i Trondheim ble gjennomført tidlig på våren i 2006. Vi hadde høye ambisjoner og friskt mot, så vi kalkulerte med å få til en ny systemisk kafe i løpet av høsten. Så var det disse hindrene da, i tid, opptatthet og logistikk. Men, vi klarte det til slutt, i mai 2007.

Da vi endelig skulle få arrangert den andre systemiske kafè i Trondheim, ønsket vi å prøve ut nye innfallsvinkler. Andre rammer, annet lokale, men grunnideen skulle selvfølgelig beholdes. Og sånn er det når man vandrer i nytt landskap, vi må på et vis finne vegen mens vi går. Denne gangen ville vi prøve ut et kjellerlokale med runde bueganger, ildsted og mange levende lys. Lokalet var i 90 graders vinkel og intervjuet skulle forgå i vinkelen. Kjeller er en del av den eldste puben i Trondheim, Kieglekroa. I tillegg ønsket vi å prøve ut med et musikalsk innslag.

Vi konkurrerte med gnsitrende sol og varme uterestauranter og vi kan helt klart forbedre oss på markedsføringen, men vi er allikevel godt fornøyd med 25-30 oppmøtte og engasjerte mennesker som publikum.

Kvart på syv startet Bjørn Saksgård opp med egenproduserte låter fra en nysluppet CD, i blues/roots landskapet, på sin Rugeldalske dialekt. Etter vel et kvarter med musikalsk oppvarming og småprat, var det klart for kveldens intervju.

Hun må vel kalles en av grüderne innefor familieterapien i Trøndelag, Unni Kristiansen, grunnleggeren av Fosenteamet. Hun skulle intervjues av Lise Hundtofte og Elin Jermstad, som stillte velvillig opp.

Unni tok sin utdannelse som lege i Tyskland. Senere kom hun til Bjugn som almenpraktiker, nærmest ved en tilfældighet. Fra slutten av 80-tallet arbeidet hun som overlege i Fosenteamet, som hun startet sammen med to andre kvinner. Parallellt på 90-tallet var hun prosjektleder for SHD's videre-og etterutdanningsprosjekt VEPS, før hun i 1997 begynte som samhandlings- og endringssjef i RIT 2000. Siden 2001 har hun drevet sitt eget firma, UnniK, samtidig

som hun har en 20% psykiaterpraksis. Se: www.unnik.no

Etter at vi hadde mintes Tom Andersens bortgang, fortalte Unni at det var nettopp denne mannen som en gang førte til at hun ble familieterapeut. Etter at hun hadde lest et referat fra et møte med Tom, hadde hun tenkt: ” Kan dette være nyttig for en almenpraktiker”?

Og det kan vel sies sånn at hun senere ble psykiater for å bli familieterapeut, samt at hun alltid hadde vært nyskjerrig på hva som skjer mellom menneskene.

Etter at flere hadde gjort oppmerksom på at det var vanskelig å høre, ble vi bedt om å komme nærmere. Vårt eget ansvar, mente Unni. I tillegg må nok valg av lokale ta noe av skylden for det, noe også Unni påpekte. Vi har notert det og er allerede på jakt etter noe mer egnet.

” Så, familieterapien kom nærmest til deg”, hørte vi Lise Hundtofte si. Unni utdyper; dette var nærmest politisk begrunnet og det var tuftet på stor nyskjerrighet. Grunnlaget var et prosjekt

som var framtvunget av den gryende familieterpautiske tenkningen; - måtte slutte å være psykister i den tradisjonelle forståelsen en sådann – det er vanskelig å passe inn i noe vi ikke passer inn i – mangel på rollefigurer – erkjennelsen av at livet består av alle de fasetter livet består av. I dette prosjektet fikk Unni mye støtte av sin daværende ektemann Harald Kamps, også kommunelege i Bjugn, importert fra Tyskland.

Grunnen til at de begge arbeidet i Bjugn var i hovedsak at en gammel og god venninne av henne, bodde der. De vuderte flatanger Flatanger, men forkastet det til fordel for et nettverk.

Da Unni som almenpraktiker, opplevde å ha samtaler med to godt voksne kvinner som for første fortalte om at de hadde vært utsatt for seksuelle overgrep, i etterkant av at NRK for første gang sendte et program om overgrep på TV, reflektrte hun over at det måtte være mulig å få mer tilbud ut til folket. I motsetning til at de ble sendt over vannet fra Fosen Trondheim og brukte en hel dag på å få truffet en spesialist. Eller at de ble innlagt i psykiatrien for en periode, ble sendt hjem i halvøya uten oppfølging, og begikk suicid.

Hun luftet disse tankene med ekspertisen i Trondheim og ble nærmest sett på som psykotisk. Ingen spesialist ville vel bosette seg på Fosen, må vite. Unni er som kjent ikke den som gir seg og lar seg stoppe av sneversyn, så hun arrangerte i samarbeide med barnevernsteamet i Bjugn et stort interkommunalt møte, der alle skeptikerne fra Trondheim ble invitert. Og mot en hver forventning, alle kom. Her ble ideen om en ambulerende psykiatrisk tjeneste lansert. Så var det dette med spesialisten da. En psykiatrisk poliklinikk, ambulerende eller ikke, måtte ha en overlege. Unnis respons på dette var at hun ila seg selv et tre år langt tvangsopphold på Østmarka psykiatriske sykehus, og vips, så hadde Fosen en spesialist boende i sin midte. Særdeles vakkert var det også der Unni og Harald hadde funnet seg et eldre hus og en brygge i Høybakken, helt ned i sjøkanten.

”Det er tydelig at det ikke er langt fra tanke til handling”, kom det lakonisk fra Lise.

Fosenteamet oppsto som et samarbeide mellom alle Fosenkommunene, Sør-Trøndelag fylkeskommune og Staten. Det å vite at det var noen der, i nærheten, betydde mye for kommunene og disses etater. Fosenteamet er et av Unnis barn, som hun er umåtelig stolt av. Det amulerende teamet er så absolutt oppgående den dag i dag, bemannet med åtte fagstillinger og samlokalisert med BUP Fosen.

Unni spiller minst to tydelige poler; hennes uavhengighet og gleden over det som foregår mellom mennesker. Eller som hun sier selv: ”Jeg greier meg ikke uten alle de andre, men jeg må ta egne beslutninger”.

Lise Hundtofte gjør seg undringer over hva som dukker opp hos Unni ved et begrep som systemisk tenkning, noe Unni synes det er litt kronglete å svare på. På hennes vante vis bruker hun bilder og historier for å belyse sine tanker. En slik historie kan være en fortelling om et møte med David Campel, som hun for øvrig benevner som sin ”grandonkel”. D.C. hadde snakket om de teknikker han anvendte og viktigheten av disse. Hun hadde da replisert at, neida, det var slett ikke det som det handlet om. Samspillet med andre (les:terapi) er noe som leves eller leves med i.

Videre forteller Unni om arbeidet hun begynte på som samhandlings-og endringssjef i RIT 2000, i 1997. Der hun måtte ta konsekvenser av en ideologi og stille disse opp imot byggingen av et sykehus.

Her ble vi avbrutt av støy i fra puben, som i gjen skapte refleksjoner over valg av lokale, før Hanne Haugen resolutt handlet. Hun løp fort opp trappen, men hadde visst mer anmodet enn beordret til litt ro, selv om hun visseligen arbeider på politistasjonen.

Unni fortsatte om samtalen; Verden må hele tiden forstås fra et nytt ståsted og det kan ikke gjøres uten din kunnskap, og som gyldiggjøres av at likeverdigheten og gjensidigheten får lov til å leve. Om å innta en rolle, sier hun videre; vi må få lov til å være den vi er, og at vi posisjonerer hverandre i dialog. Det er nettopp dialogen som gjøre dette mulig.

Elin Jermstad brakte begrepene makt og posisjon på banen. Det ble drodlet litt rundt disse begrepene og det ble vel konkludert med at disse faktorene er til stede i terapeutisk samtale, som de fleste arenaer ellers. Vi tror av og til at vi kan velge bort makt og posisjon, og man må av og til gå mange runder, for å avkle sine faktiske ståsted.

Intervjuerne gjorde så et skift, og penset inn på nåtid. Unni fortalte at hun har en stillingsandel på 20% som psykiater. På spørsmål om hva hun gjør de resterende 80%, svarte hun: ”Jeg snakker med mennesker om livet”.

Hva er egentlig terapi, var et vidreoppfølgende spørsmål fra Lise og Elin. At man driver med reflektive prosesser og at det kan man også gjøre det alene, var et av svarene. Som terapeut understreker hun ord som vektlegging, stil og humor, før hun drar sitt mantra: ”Time and space”. Hun har tydeligvis en laidback stil som sier: ”slapp av, det kommer”, men innrømmer samtidig at det kan være godt å ta et initiativ der det passer. Ut over dette er nyskjerrigheten helt klart en viktig faktor og hun er ute etter overraskelser – Ups, hva nå? Et nøkkelord i denne letingen er **forskjeller**.

Hva gjør deg kreativ, spør Lise. Unni grunner en god stund. Hun drar tråder fra det foregående, går videre og nevner samspillet med andre, som et viktig element. I en bisetning sier hun at hun vet i alle fall hva som dreper kreativitet, og det er vingeclipping og sneverhet. Videre

understreker Unni andre elementer som må være til stede; rom og luft, og kanskje det viktigste – mellomrommet.

En gang hadde Unni en drøm om å starte restaurant i brygga i Bjugn. Det ble aldri realisert, så nå har hun like godt kjøpt Nordpå fjellstue i Holtålen. Der skal hun være til stede i mellomrommet. Å drive et kur- og kurssted. På Bakklandet i Trondheim i en av bryggene arrangerer hun Etisk verksted. Etikk er et praktisk verktøy, sier hun bestemt. Der skjer det møter mellom teori og praksis, det er et fysisk sted med refleksjons-luncher.

Ettertanke-rommene er godt for menneskene.

På tampen av intervjuet spør Lise litt kjettersk: ”Har noen gang revurdert din systemiske tenkning?” ”Nei!”, svarer Unni.

Etter en halv times pause, der Bjørn drar flere låter fra fjellregionen og det mingles, snakkes, dikutes og drikkes sårt tiltrengt veske, er det åpent for diskusjon, utdypning og meningsutveksling.

Dette kan være en smule vanskelig å gjenngi, men temperaturen var rimelig høy. Selv om det også kunne skyldes innsig fra sommervarmen ute. Undertegnede mener at han snappet opp spørsmålet: ”Hvor stort er potesialet i mellomrommet mellom mennesker?” Og at svaret muligens var: ”Større enn oljefondet”.

Før vi måtte runde av kvelden var diskusjonen inn det evidensbaserte. Der ble viss påpekt at det kanskje burde legges mer vekt på det opplevelsbaserte. En av Unnis varianter var: ”Gjør det tellbart med kreativ telling – alt kan egentlig telles hvis man må” Eller med Witgenstein; man kan telle og fortelle.

Avslutningsvis kom Unni med et tillegg til hva som gjør en kreativ: Opplevd kjærlighet.

Bengt Arentzen

Løsningsfokusert arbeid i barneverntjenesten:

Island, oktober 2006 med Insoo Kim Berg

Mens dette ble tilbakeblikket ble skrevet ferdig fikk vi helt uventet melding om at Insoo Kim Berg hadde gått bort i en alder av 72 år.

Det er ikke lenge siden oktober 2006 og Verdenskongressen på Island hvor jeg hadde gleden av å høre henne snakke om barnevern. Temaet hennes var denne gangen det første hjemmebesøket hvor bekymringsmeldingen ble presentert for familien. Hun var levende engasjert i temaet og med iver, engasjement og ikke minst respekt for de menneskene hun arbeidet med, som alltid.

Veiledning av sosialarbeidere i USA, i arbeidet med multiproblemfamilier, var et av de mange områdene Insoo Kim Berg var engasjert i. Der gjaldt det å skape engasjement og godt samarbeid med familiene. Til forskjell fra norsk barnevern hvor foreldrene som regel blir innkalt til første samtale på et kontor, blir amerikanske familier oppsøkt hjemme.

Det er der bekymringsmeldingen blir presentert.

Hun sier: *I barnevernsammenheng møter sosialarbeiderne i økende grad komplekse situasjoner som utfordrer deres ferdigheter, engasjement og tro på at de kan gjøre en forskjell.*

Multiproblemfamilier, med kriser, mis-handling og andre problemer utfordrer sosialarbeiderne til å komme opp med nye og kreative forslag og løsninger. I en tid med innskrenkning av ressurser og endring i tenkingen rundt hjelperelasjoner kreves det raske, billige og effektive løsninger.

Hun fortalte at hun var med på en mengde hjemmebesøk med sosialarbeidere for å undersøke mer om samarbeidet mellom familiene og barneverntjenesten, i det sosialarbeideren står på trappen til familien og mor eller far åpner døra.

Sosialarbeiderens mål var å få presentert meldingen og starte undersøkelsen.

Klientens mål var å få sosialarbeideren ut av livet sitt.

Insoo stilte slike spørsmål til sosialarbeiderne:

1. Hva er den vanskeligste delen av arbeidet?
2. Hva skal til for å gjøre arbeidet mindre stressende?

Svaret var: Å komme innenfor døren, over terskelen til familien.

Språket til sosialarbeideren har tre nivåer: Det juridiske, medisinske og sosialarbeiderspråket. I møtet på trappen til familien ble det viktig at sosialarbeideren prøve å komme forbi disse nivåene og få frem et annet språk; mer gatespråk; et språk som ikke er med på å skape enda mer avstand mellom partene, men et språk som fremmer samarbeid.

Videre ble det viktig å undersøke selve møtet dvs. hva klientene gjør for å samarbeide med sosialarbeiderne og hva sosialarbeideren gjør for å samarbeide med klientene. Holder klienten døren åpen mens sosialarbeideren får presentert sitt ærend eller smelles døra igjen?

Sosialarbeideren kommer med sin agenda og den er sjelden nevnt i forkant. Det å tydeliggjøre sin agenda blir avgjørende i presentasjonen – i et språk klienten forstår. En må huske på at klienten ikke vet hva som skjuler seg hos sosialarbeideren.

Disse første minuttene blir avgjørende for veien videre. Det å be om tillatelse til å snakke med klienten er et viktig skritt nærmere et samarbeid: May I have your permission to talk to you? May I have your permission to step inside? Målet er å kunne stå sammen med foreldrene å se på problemet i fellesskap og derfra innlede et samarbeid, sier Insoo Kim Berg.

Det gir en spesiell følelse å se henne for seg og vite at hun ikke er blant oss lenger.

Signe Blindheim

BOKOMTALE: *Foreldre og fagfolk i samspill*

I 2006 kom det ut en artikkelsamling om det å arbeide med barn og ungdom innenfor ulike kontekster, hovedsaklig vinklet fra en ungdomspsykiatrisk klinikk: BUPA ved Sykehuset Buskerud. Boken er i store deler interessant lesning, og gir mange gode innblikk i en klinisk hverdag - i teori og praksis. For dem som har sitt virke innenfor området barn, ungdom og foreldre burde det være mye å hente her. Boken beskriver mange ulike modeller og innfallsvinkler til dette feltet; fra teoridelens filosofiske betraktninger rundt begrepet sannhet og hva som er virksomt i terapi, og en diskusjon av skillene mellom kvantitativ og kvalitativ forskning - via mer operasjonaliserte metoder som Marte-Meo og MST - til et behandlingstilbud i et lite rødt hus på en gård, for å nevne noe av innholdet. Kapitlene fra familierapi med små barn, ved BUPA, er levende fortalt og gir oss lyst til å vite mer, teoretisk, men også faktisk: Hvordan gikk det med lille Martin i kap. 6 da? ...

Med så mange bidragsytere og innfallsvinkler sier det seg selv at dette er en sammensatt bok, både i form og innhold. Boken er på vel 300 sider og inneholder bidrag fra 23 personer – fordelt på 17 artikler. Vi nevner dem alle nedenfor, og gir med det et lite innblikk i bokens mangfold.

Artiklene kan godt leses separat – alt etter lyst og interesse. Noe å ta med i sekken eller kofferten?

Se også forlagets omtale av boken.

Kari Yvonne Kjølås.

Teoridelen:

- Ida Ropstad, *Et overblikk.*
Wenche Seltzer, *Faglig integrering av forskning og klinisk praksis.*
Lise Baklund, *Sant, godt eller virksomt?*
Etikk, vitenskapsteori og familierapi.
Jan Myhrvold-Hanssen,
Barnet i en utvidet kontekst.
Et møte mellom familiekultur og skolekultur.

Praksisdelen:

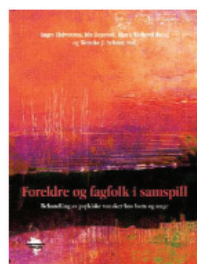
- Nancy Moss, *Støttende samspill med det nyfødte barnet. En modell for veiledning til foreldre til premature barn.*
Anne Opsand og Sidsel Haug,
Arbeid med gravide kvinner, sped- og småbarn.
Olaug Thue, *Marte Meo – "Av egen kraft".*
Lillian Aasebø, *Parent Management training. Oregon modellen PMTO.*
Åse Egge, *Fokus på foreldre til barn med opposisjonell atferd. Erfaringer fra bruk av foreldreveiledningsopplegg i gruppe.*
Rolf Sundet og Egil Øritsland, *Terapeutisk arbeid i en intensiv familierapienhet.*
Liv Ristvedt, *Ambulant og poliklinisk behandling som alternativ til innleggelse. En beskrivelse av øyeblikkelig hjelp tilbudet ved BUPA Ungdomsenheten.*
Nina Sandsbakk, *Styrking av tilknytningsforhold hos suicidal ungdom i arbeid med deres familier.*
Ida Ropstad og Lill Karoliussen,
Den tunge enden av barne- og ungdomspsykiatrien. Schizofreni i ung alder.
Inger Halvorsen, Anne Andersen og Sidsel Gangås,
Barn og unge med anoreksi – Behandling i samarbeid mellom familie, barneavdelingen og barne- og ungdomspsykiatri.
Marit Snyen og Bjørnar Bråthen,
Multisystemisk terapi (MST).
Inger Halvorsen og Rune Tvedte,
Behandling av unge overgripere.
Irene Breivik og Anne Andersen, *Langtidsbehandling av ungdom på bondegård i stedet for institusjon; historier om vekst og utvikling og om tilknytning og selvstendighet.*

Redaktører. **Inger Halvorsen, Ida Ropstad, Bjørn R. Rund, Wenche J. Seltzer**

Fra forlagets omtale:

Foreldre og fagfolk i samspill

Behandling av psykiske lidelser hos barn og unge

Et godt samarbeid med foreldrene er en forutsetning for at fagfolk skal kunne være til hjelp for barn og unge med psykiske vansker. Foreldrenes omsorg og styrke er en viktig ressurs i behandling av barne- og ungdomspsykiatriske tilstander.

For at behandlingen skal føre frem, er det viktig å inkludere foreldrene og vektlegge deres egen forståelse av problemene i tillegg til de faglige betraktningene. Dette kan blant annet gjøres ved å forene familierapeutiske tilnærminger med evidensbasert klinisk forskning og kunnskap om de psykiske problemene som behandles innen psykisk helsevern for barn. Denne boken beskriver behandling av ulike typer psykiske vansker hos barn og unge i samarbeid med foreldre og/eller andre omsorgspersoner. Alle forfatterne har lang erfaring fra klinisk arbeid med barn/unge med psykiske vansker og med familierapeutiske tilnærminger. Enkelte av dem har også lang erfaring med klinisk forskning. Forfatterne har hatt sentrale roller i å utvikle, tilpasse og/eller ta i bruk ulike behandlingsmetoder og integrere forskning i den kliniske hverdagen. En har lagt vekt på at boken skal være nyttig i praktisk, klinisk arbeid med barn, unge og deres omsorgspersoner. Boken er beregnet på fagfolk som arbeider innen psykisk helsevern for barn og unge og tilgrensende fagområder, som barnevern, pedagogisk-psykologisk tjeneste, kommunehelsetjeneste, somatisk barneavdeling og voksenpsykiatri. Den egner seg også som lærebok innenfor disse fagområdene, innen videreutdanning i familierapi og psykisk helsevern og for foreldre og andre med interesse for barn og ungdom.

Hertervig forlag 2006.

303 sider - ISBN: 82-92023-67-4

NFFT FONDET - 2007

KR.50.000 TIL UTDELING.

EN FIN MULIGHET TIL Å KOMME I GANG MED DIN IDÈ.

Hvert år utdeles maksimalt kr. 50.000,- i støtte til en eller flere søkere.

Fondet er et resultat av overskuddet av Verdenskongressen i Oslo i 2000, der temaet var Forsoning, og der tredje-verdensperspektivet var sterkt til stede.

HVA KAN DET SØKES STØTTE TIL?

Det kan søkes om støtte til aktiviteter som ligger innenfor foreningens formålsparagraf.

- a. Å utbre kunnskap om, og skape anerkjennelse for familierapi og familieorientert tenkning.
  - b. Å fremme samarbeid og kontakt mellom enkeltpersoner og grupper som er engasjert i familierapi, undervisning og forskning relatert til familierapeutisk arbeid.
  - c. Å støtte forskning og annen fagutvikling innen familierapi
- Tildelingen skal ikke være et driftstilskudd til offentlige tjenester, men et insitament til noe som det ikke fås tilskudd til andre steder.
  - Det kan gis tilskudd til et avgrenset prosjekt, delprosjekt eller å skrive en artikkel.
  - Fondsstyret kan ikke fullfinansiere prosjekter
  - Søkerne må forplikte seg til å gi en tilbakemelding, som kommer foreningens medlemmer til gode, i form av en artikkel/ innlegg i Metaforum eller Fokus på Familien.
  - Fondet er et resultat av verdenskongressen i Oslo i år 2000, der tema var Forsoning og der tredje-verdens perspektivet var sterkt til stede. Det er ønskelig at tildelingene også bl.a. gjenspeiler dette perspektivet.
  - Utdeling av midler skjer etterskuddsvis på grunnlag av kvitteringer/bilag for utgifter

HVEM KAN SØKE?

Medlemmer i NFFT kan søke støtte. Andre kan søke gjennom NFFTs medlemmer.

SØKNADSRIST:

15.september 2007

SØKNAD SENDES

Pr. mail med aktuelle vedlegg til:

marianne.bic@nfft.no

tlf. 91 82 83 65

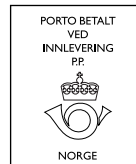
Elektronisk søknadsskjema og info finner du på www.nfft.no under Fondet.

VEILEDNING TIL SØKNADSSKJEMA:

1. Beskrivelse av det utviklings/inspirasjonsarbeidet det søkes om støtte til. Det ønskes en kort, men fylldig beskrivelse. Støtten skal ikke brukes som et driftstilskudd.
2. Det bør gå klart frem hvem søkeren representerer og i hvilken sammenheng ”prosjektet” skal foregå.
3. Søkerne forplikter seg til å gi en tilbakemelding som kommer foreningen og medlemmene til gode, i form av en artikkel/ innlegg i Metaforum eller Fokus på Familien.

Returadr:
Norsk Forening
for familierapi
Markveien 23,
0554 Oslo

B

Første annonsering

Merk datoer

Kom og hold DIN Workshop

JUBILEUM

NORSK FORENING FOR FAMILIETERAPI FYLLER 25 år

og

inviterer til ÅRSKONFERANSE og GENERALFORSAMLING
2008

TID: onsdag 30. januar - fredag 1. februar 2008

STED: Thon Vettre Hotell, 1392 Vettre (Asker)

ÅRETS TEMA: Fra familierapi til systemisk praksis.

Med terapeuter fra fagfeltet:

Grete Lilledalen

Frode Kavli

Inger Hodne

Rolf Sundet

Systemiske kafeer vil også i 2008 være en del av konferansen.

Seminarer og workshops torsdag:

DET blir ikke noen virkelig NFFT-konferanse og jubileum uten workshopbidrag fra nettopp dere. Konferansen skal være et forum der vi deler vårt "verkstedsarbeid" med hverandre, både ferske og erfarne, både teori og praksis. Takhøyden skal være stor, begrensningene små. For hver workshop er konferanseavgiften gratis for 1 workshopholder.

Styret ønsker at NFFTs jubileumskonferanse 2008 skal vise det store mangfold under overskriften: **Dette brenner jeg for:**

Meld inn din workshop til: rikke.helmer@chello.no - Innen 1. oktober 2007

Send inn en beskrivelse (abstract) på ca. 150 ord, samt hva som for deg vil være en passende tidsramme og form på presentasjonen. Med utgangspunkt i innkomne ønsker starter vi en planleggingsprosess med deg/dere som fastsetter de endelige rammene for ditt bidrag i tid, størrelse og form. Vær velkommen med ditt bidrag!

Generalforsamling: Saker som ønskes behandlet på NFFTs generalforsamling 2008, må være styret i hende innen 1. oktober 2007.

Underholdning: Selvfølgelig, og kulturinnslag.

Har du selv noe å bidra med, vil vi høre fra deg.

Endelig invitasjon med påmelding til konferansen og generalforsamling 2008 med program og oversikt over seminarer/workshops vil komme i METAFORUM nr. 4, i november 2007.

Mer info: følg med på nfft's web. side